

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

III обикновено Народно Събрание.

(Втора сесия.)

XIV. ЗАСЪДАНИЕ, ПОНЕДЪЛНИКЪ 26 СЕПТЕМВРИЙ 1883 ГОД.

(Начало въ 2 часа 30 мин. слѣдъ пладнѣ, подѣ председателството на г-на Д. Грекова.)

Председателъ (звѣни): Ще се чете списъка на г-да представителитѣ.

Секр. Щърбановъ (чете):

Отъ 56 души представители присѣдствуватъ 50 души и отсъствуватъ 6-ма; а именно: Сукнаровъ, Буровъ, Дуковъ, Митрополитъ Симеонъ и Мецовъ.

Председателъ: Тѣй като болшинството на Събранието е тука, обявявамъ засѣданието за открито.

Председателъ: За съжаление, г-да представители, съ г-на Начовича се случи едно доста скърбно нѣщо, за което Нар. Събрание трѣбва да му съчувствува и да искаже съжаление за тази случка.

Единъ човѣкъ, лудъ почти, го е пристигналъ близо до вратата на Нар. Събрание и г-нъ Начовичъ, като го познавалъ отъ по преди, защото е Свищовлия, искалъ да му каже добъръ день; но той го нападналъ, както казахъ предъ вратата на Нар. Събрание, и това е единъ случай много жалостенъ. Мисля, че Нар. Събрание ще изпълни една длъжностъ, ако изрази всичкото си съчувствие и съжаление за случката, която стана предъ това мѣсто. (Гласове: Съжаляваме).

М-ръ Начовичъ: Г-нъ Грековъ исказа туй и, като мисля, че този човѣкъ е лудъ и азъ го зная отдавна, че е твърдѣ ексалтиранъ и друго нѣщо още, че неговата ексалтация се е уголѣмила още повече отъ кратко врѣме насамъ. Благодаря Нар. Събрание за съжалението, което исказа за случката.

Манафовъ: Не зная, че той да ли е лудъ или не; но, ако е лудъ, трѣбва да се зематъ мѣрки, ако ли не, трѣбва да се съобрази съ мѣстнитѣ закони, които съществуватъ тука; и таквизи работи за напредъ да не се повторятъ.

М-ръ Цанковъ: Истина, че и азъ съжалявамъ, че такова нѣщо е станало; защото този човѣкъ, който му знае миналото, никой не може да повѣрва, че такова нѣщо ще направи; но види се, че отъ старостъ Богъ знае, какво му е станало, че е направилъ такова престѣпление, но той е вече подѣ арестъ и ще се испита работата.

Председателъ: Г-да представители, на дневенъ редъ има да се разисква конвенцията. (Гласове: Протоколитѣ да се четатъ). Протоколитѣ ще се четатъ утрѣ, защото секретаря ги е забравилъ въ канцеларията. Да заповѣда г-нъ Помяновъ, докладчикъ на комисията за конвенцията, да чете доклада.

Докл. Д-ръ Помяновъ: Натоваренъ съмъ, г-да представители, отъ комисията, която имахте добрината преди нѣколко дена да изберете, за да състави докладъ, както по конвенцията сключена между нашето правителство и Руското, така и за конвенцията — по между нашето правителство и Австро-Унгарското; натоваренъ съмъ да направя доклада, който е направенъ вече и ще Ви го прочета, като докладчикъ на комисията.

(Чете):

ДОКЛАДЪ

на комисията за конвенцията на Императ. Русско правителство съ България, и конвенцията между Високата Порта, Австро-Унгария, Сърбия и България.

Комисията, която Нар. Събрание избра на 9 того за преглъждане и обещаване конвенцията по-между нашето правителство и правителството на Русия, и конвенцията между Високата Порта, Австро-Унгария, Сърбия и България, въ своитѣ предварителни засѣдания рѣши да раздѣли доклада си по тия два въпроса на двѣ части: т. е. едната част да се отнесе до конвенцията за дълга ни къмъ Нашата Избавителка и Покровителка Русия за станалитѣ разноси презъ врѣмето на окупацията, а втората до конвенцията съ Австро-Унгария, Портата и Сърбия, относително построяването на международната линия Пиротъ — Бѣлово.

I.

По въпроса за дълга ни къмъ Русия за станалитѣ разноси презъ врѣмето на окупацията.

По тойзи въпросъ най-напредъ на 19 Ноември 1881 г., Управляющий Русското Дипломатическо Агенство се отнесълъ съ една нота къмъ Българското правителство и поискалъ исплащанieto на разноситѣ, станали презъ врѣмето на окупацията, които съгласно съ чл. 22-й на Берлинския трактатъ, България е задължена да исплати. Къмъ тѣзи нота били приложени протокола на Комисията съставена въ Петербургъ за опредѣлението на суммата похарчена по обдържанието въ продължение на 9 мѣсеца на окупационния Корпусъ, една обща смѣтка на тия разноси и нѣколко екземпляра вѣдомости за разнитѣ родове разноси, като продоволствие, заплати, разноси за болнитѣ и пр. Тѣзи първа нота останала безъ писмененъ отговоръ отъ страна на нашето Правителство.

Въ послѣдствие Русскій Дипломатическій Агентъ, г-нъ Хитрово, чрезъ нотата си отъ 14 Януария 1882 г., като напомня, че Българското правителство не е дало никакъвъ отговоръ на горѣказанната нота на Управляющия Русското Дипломатическо Агенство, настоява щото Българското правителство да му съобщи възгледоветѣ си и намѣренията си относително до тойзи въпросъ, за да може и той, отъ своя страна, да извѣсти часъ по скоро Русското Императорско правителство

Нашето правителство, чрезъ нотата си отъ 16 Януария, отговорило, че понеже тукъ се касае за исплащанieto на една доста значителна сума, исплащание, което ще докара едно увеличение въ разноситѣ на бюджета, и тѣй като съ-

гласно съ програмата която НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО си предначарталъ на 1 Юлия 1881 г., всички въпроси, които се отнасятъ до финанситѣ на страната, трѣбва да се рѣшаватъ отъ Народното Събрание, то Правителството има намѣрение да подложи тойзи въпросъ, въ най-ближната сессия на Нар. Събрание, на разискванието на Народнитѣ Представители.

Въ послѣдствие на всичко това, Управляющий Министерството на Външнитѣ Дѣла Г. К. Цанковъ, презъ врѣмето на прибаванieto си въ Петербургъ, презъ настоящето лѣто, сключилъ конвенцията, върху която настоящето Нар. Събрание има сега да се произнесе.

За опредѣлението разноситѣ станали презъ врѣмето на окупацията въ България, Русското Императорско Правителство въ С.-Петербургъ учредило единъ Съвѣтъ, състоящъ отъ представители на Военното Министерство, Министерството на Финанситѣ, на Вътрѣшнитѣ Дѣла, на Вънкашнитѣ Дѣла и Контролната Палата, който при опредѣлението разноситѣ, е взелъ предъ видъ слѣдующето:

- а) Колко струва на Правителството поддържанieto въ военно врѣме на единъ войникъ и единъ конь;
- б) Съдържанieto на офицеритѣ и чиновницитѣ по военното вѣдомство;
- в) Всѣкидневнитѣ расходи за лѣчение на болнитѣ;
- г) Разноситѣ по транспортитѣ въ течение на 9 мѣсеца;
- д) Съдържанieto на разнитѣ учреждения.

При опредѣлението разитѣ расходи съвѣта се основавалъ на прикази, издадени отъ Военнитѣ власти, въ разни врѣмена, и по тия исчисления се достига слѣдующия резултатъ: че за поддържанieto на 50,000 души въ България и Румелия, сж се издигили 21.236,100 рубли и 80 коп. отъ които половината, сирѣчь 10.618,250 рубли и 40 коп. (За 25.000 души) припадатъ намъ.

На основание, прочее, на горнитѣ исчисления, конвенцията се сключи въ С.-Петербургъ на 16 Юлий н. г. и се подписа отъ Императорския Русскій Канцлеръ и Министръ на Вънкашнитѣ Дѣла Негово Висопревосходителство Гирса и г. К. Цанкова, пълномощницитѣ на двѣтъ правителства.

Тѣй като задължението за исплащание разноситѣ по поддържанieto на окупационнитѣ войски въ България е предвидено въ чл. 22 на Берлинския договоръ;

Тѣй като всѣко наше задължение предвидено въ единъ международенъ договоръ трѣбва да бѣде изпълнено;

Тѣй като този дългъ, ако даже и да не бѣше предвиденъ въ Берлинския договоръ, пакъ трѣбуваше да се исплати,

защото разносикът сж станали за запазването на безопасността и порядъка въ страната подиръ освобождението ни;

Тъй като Българското Правителство въ изпълнение на това задължение е подписало познатата отъ Васъ конвенция, сключена между Императорското Русско Правителство и България;

Тъй като отъ една страна основитъ за исчислението на разносикът направени по поддържанието на окупационния корпусъ въ България се намериха справедливи, а отъ друга условията на исплащанieto сж твърдъ выгодни и удобоприемливи, защото конвенцията не задължава България да плаща лихвитъ на дължимитъ сумми, а ѝ дава единъ срокъ отъ 12 години за исплащанieto на цѣлата сума.

Комисията е на мѣние Нар. Събрание да приеме конвенцията сключена между Императорското Русско Правителство и България на 16 Юлия 1883 г. Тя предлага при това, за да се искаже още по-голъма готовностъ въ изпълнение на това наше задължение къмъ Освободителката ни, Народното Събрание да опълномощи Правителството да исплати тойзи дългъ, ако намѣри възможностъ, и въ по какъ срокъ. —

II.

По конвенцията сключена между България, Австро-Унгария, Турция и Сърбия.

При раздаването на тая конвенция въ Нар. Събрание, никакво изложение на мотиви не бѣ приложено къмъ текста на тая конвенция, отъ страна на бившия управляющий М-вото на Външнитъ Дѣла г-на К. Цанкова, поради тази причина за комисията се яви необходимостъ за изучаванieto задълженията на България и преговоритъ водени по тѣхъ, да се отнесе къмъ архивитъ на М-вото на Външнитъ Дѣла и отъ справкитъ направени отъ комисията по този въпросъ въ дѣлата на М-рството, както и отъ устнитъ обяснения дадени въ комисията отъ г. М. Балабановъ Министръ на Външнитъ Работи, комисията е исчерпала свѣденията, които ѝ послужиха за съставлението на настоящия докладъ.

Преди всичко комисията обърна вниманието си къмъ чл. X отъ Берлинския договоръ, въ който се опредѣлятъ задълженията на България относительно до построяването и експлоатацията на съединителния желѣзенъ пѣтъ въ Българското Княжество.

Ето какъ гласи X членъ алинея II на Берлинския договоръ: «Българското Княжество се поставя, за своята частъ на мѣсто Високата Порта въ задълженията на последната било спрямо Австро-Венгрия, било спрямо компанията за

експлоатацията на желѣзнитъ пѣтища въ Европейска Турция, относительно до свършването, свързването и експлоатацията на желѣзнитъ линии находящи се върху нейната територия. Конвенциитъ, чрѣзъ които ще трѣбва да се уредятъ тия въпроси ще се сключатъ между Австро-Венгрия, Портата, Сърбия и Българското Княжество, незабавно слѣдъ сключването на миратъ». Отъ тукъ произтича, че Българското Княжество се поставя на мѣсто Турското Правителство въ задълженията, които Високата Порта била взела, както спрямо Австро-Унгарското правителство относительно до построяването на нѣкои желѣзни линии, така и спрямо компанията за експлоатацията на желѣзнитъ пѣтища въ Европейска Турция за построяването и експлоатацията на ония желѣзни пѣтища.

Задълженията, за които се спомѣнува въ приведенитъ по-горѣ X чл. на Берлинския договоръ, се опредѣлятъ относительно до Австро-Венгерското правителство въ двѣ ноти написани отъ Сафетъ-Паша на Австро-Венгерскій посланикъ въ Цариградъ отъ 10 юлия и 30 септемврия 1875 г., които, вѣрвамъ, че сте ги прочели въ приложението; а относительно до компанията за експлоатацията на желѣзнитъ линии въ Европейска Турция, въ контракта сключенъ на 18 май 1872 година между Високата Порта и Барона Хирша, представител на горния компания.

Нашето правителство се покани да изпълни задълженията, които му налага Берлинския договоръ, относительно до построяването на съединителната линия, за првъ пѣтъ чрезъ една нота отъ 15/27 юний 1880 год., отправена къмъ М-ра на Външнитъ Работи отъ графа Кевенхюлера Австро-Унгарскій дипломатически агентинъ въ София. Въ тази нота графъ Кевенхюлеръ констатира, че задълженията на Портата относительно постройката, свързването и експлоатацията на желѣзнитъ пѣтища, колкото се отнася до Българската територия — припадатъ на България, съгласно чл. X отъ Берлинския договоръ: че нуждитъ конвенции за рѣшението на този въпросъ, на основание на сжщия договоръ, трѣбва да бждатъ сключени по-между Австро-Унгария, Портата, Сърбия и България; че причини и мжнотии за турянieto въ дѣйствието и изпълнението на тия задължения не сществуватъ вече и най-сетнѣ, че Австро-Унгарското правителство, като намира, че въпроса за свързването на желѣзницитъ не може вече, да се отлага, то счита за своя длъжностъ да помисли за окончателното уреждане на този въпросъ съ съгласието на Портата, Сърбия и България. За това отъ името на правителството си, графъ Кевенхюлеръ кани формално нашето правителство да назначи

своитѣ делегати и да ги снабди съ нужнитѣ инструкции, за да бѣде приготвено и Българското правителство, като се захванатъ преговоритѣ въ Виена по-между Портата Сърбия и Австро-Унгария, да вземе и България участие въ тая общъ интересъ конференция.

Отговора на г. Д. Цанкова тогавашенъ М-ръ на Външнитѣ Работи на горнята нота е извѣстенъ, тъй като тия документи сѣ обнародвани въ зелената книга отъ 1880 год., но не ще е излишно, ако се изложи тойзи отговоръ и тукъ вкратцѣ, тъй като отъ него се види, че нашето правителство още тогава е признало задълженията наложени на България отъ Берлинския договоръ, и поискало само съдѣйствието на Австро-Унгарското правителство за да се снабди съ документитѣ, въ които се заключаватъ задълженията на Високата Porta, относително до свързването на Австро-Венгерскитѣ линии съ Румелийскитѣ. Г. Д. Цанковъ, като благодари за поканата отъ страна на Кесаро-Царското правителство, за нашето правителство да вземе участие въ преговоритѣ чрезъ свои делегати, както е предвидено въ X. чл. на Берлинския трактатъ, напомнюва, че преди да се направи отъ наша страна една рѣшителна постѣпка въ това отношение, счита за необходимо да узнае предварително заключенитѣ отъ напредъ условия отъ Портата, както съ правителството на Негово Импер. и Кралев. Величество, така и съ компанията за експлоатацията на вѣсточнитѣ желѣзни пѣтица; и че преди тия предварителни данни, Българското правителство намира за невъзможно да опредѣли основата за инструкции, които, то трѣбвало би да даде на своитѣ делегати за да могатъ да участвуватъ въ конференцията. Поради това, Българското правителство ще се отнесе и къмъ Българскитѣ диплом. агентинъ въ Цариградъ и ще го натовари да направи нужнитѣ постѣпки предъ Импер. Оттом. правителство, за изискването на въпроснитѣ документи, но същеврѣменно моли Австро-Унгарскитѣ диплом. агентинъ да подѣйствува чрезъ Австро-Унгар. посолство въ Цариградъ въ полза на постѣпкитѣ на нашия диплом. агентъ. По него врѣме, и въ расстояние на три четири мѣсеца, сѣ се размѣнили още нѣколко ноти между Австро-Унгарското и Българското правителство, които ноти обаче не съдържатъ нищо ново; въ тѣхъ се види настояване отъ страна на Австро-Венгерското правителство за да изпълни България задълженията, които ѣ налага Берлинския договоръ, относително до съединителната линия отъ Сръбската до Румелийската граница; а Българското правителство, като припознава по начало задълженията си по Берлинския договоръ, настоява да му се съобщатъ документитѣ, чрезъ които Високата Porta

се е задължила спрямо Австро-Венгрия за построяването на въпросната желѣзница. Най послѣ Авст.-Унгарскитѣ дипломатический агентъ съ нотата си отъ ¹⁶/₂₈ октомврия 1880 г. съобщава на Българското правителство двѣ ноти отъ 1 юлия и 30 септемврия 1875 г., които Сафетъ-Паша писалъ на Н. Пр. графъ Зичи, и настоява отъ ново щото Българското правителство да се приготи за испращане делегати въ Виена за изучаване въпроситѣ, относително до изпълнението на чл. X и XXXVIII на Берлинския договоръ.

На тази нота послѣдвалъ отговоръ отъ страна на нашето правителство на 5 януария 1881 год. и този отговоръ, вѣрвамъ, г-да представители, че сте го прочели въ приложението.

И въ тойзи отговоръ, както и въ по предишнитѣ, Българското правителство признава напълно задължението да осигури свързването на линията Цариградъ — София — Вакарель, но само настоява да изпълни това задължение:

1) Въ сѣщия срокъ, който ще се опредѣли и за построяването на съединителнитѣ линии Румелийски и Сръбски;

2) Съ сѣщитѣ обезпечения, които има Високата Porta за исплащанieto на опредѣленното обезщетение за всѣки километръ отъ желѣзния пѣтъ предаденъ на експлоатацията въ преходния периодъ.

Въ сѣщата тѣзи нота се белѣжи, че тѣй като Българското Правителство нѣма дѣйствителни и достаточни гаранции нито за това, че желѣзницата построена на Българската територия ще се свърже у врѣме съ Румелийскитѣ и Австро-Венгерскитѣ линии, нито за исплащане на километрическитѣ обезщетения за експлоатацията на линията, то се намира въ невъзможностъ да намѣри потребнитѣ капитали за построяването на линията Цариградъ — София — Вакарель.

За това Българското правителство предпочита да се задѣлжи да осигури една годишна субвенция съразмѣрна съ финансовитѣ задължения, които България трѣба да вземе върху си, за участъка на желѣзницата, който ще лежи на Българска територия. Подиръ размѣнението на тѣзи кореспонденция, въ началото на 1881 год. нашето Правителство, по поканата на Австро-Унгарското, рѣшава да испрати въ Виена за конференцията двама делегати, и избора падналъ върху г-на Стойчева, Министръ на Външнитѣ Дѣла и г-на Харовера.

Това рѣшение е станало въ Министерскитѣ Сѣвѣтъ подъ председателството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО.

Въ сѣвѣта се е разисквалъ и въпроса за инструкциитѣ съ които щѣли да се снабдятъ нашитѣ делегати, относително

телно до поведението и дѣйствиата имъ въ четворната конференция въ Виена, и се рѣшило, че тѣ ще се съобразятъ съ това, което е изложено въ нотата на г-на Стойчева, отъ 5 януария 1881 г. (виждъ стр. 2 — 4 и 19 отъ приложението).

Тѣй като чрезъ нотата на г-на Стойчева отъ 5 януарий 1881 год., е билъ подигнатъ въпроса за нашитѣ отношения съ компанията за експлоатацията на желѣзнитѣ линии въ Европейска Турция, на нашитѣ дѣлегати въ Виена, преди да засѣдаватъ още въ конференцията, Австро-Унгарското Правителство имъ представило официозно петъ точки, въ които се излагатъ условията по които да се уреди въпроса между Българското Правителство и компанията за експлоатацията на Вѣсточнитѣ желѣзни пѣтища.

Българскитѣ делегати, като нѣмали никакви инструкции върху тия петъ точки, както и върху проекта за конвенцията (виждъ ст. 10—18 отъ приложението) предложень отъ страна на Австро-Унгарското правителство, на разгледванието на четворната Конференция, рѣшили да се завърнятъ въ София, да съобщятъ на правителството както официозно съобщенитѣ петъ точки, така и проекта на конвенцията, и да поискатъ да имъ се даджѣ по-точни и по-опредѣлени инструкции относително до миссията имъ въ Виена.

Въ удовлетворение на това искание на нашитѣ делегати въ четворната коммисия, Министерския Съвѣтъ, въ засѣданието си отъ 21 марта 1881 год. подъ предѣдательството на г-на Петка Каравелова, предѣдатель на Министерския Съвѣтъ, разгледалъ подигнатитѣ отъ нашитѣ делегати въпроси, и рѣшилъ какъвъ трѣбва да е начина на дѣйствиата на нашитѣ делегати, както относително до петѣхъ точки за уравниение на въпроса на задлѣженията на България спрямо компанията на експлоатацията на вѣсточнитѣ желѣзни пѣтища, така и относително до проекта на конвенцията предложень отъ Австро-Унгарското правителство за разгледвание въ конференцията *à quatre*. Това рѣшение на Министерския Съвѣтъ се намира записано въ протокола му отъ 21 мартъ 1881 год. (виждъ стр. 22 — 25 отъ приложението).

Министерския Съвѣтъ като взелъ предъ видъ: 1-о X чл. на Берлинския трактатъ, който налага на България да изпълни задлѣженията на Турция спрямо Австрия въ кръга на предѣлитѣ ѝ.

2-о. Че споредъ представенитѣ отъ Австро-Унгария ноти вѣнъ отъ коммисията *à quatre*, които ще трѣбва формално да се признаятъ отъ коммисията отъ турскитѣ делегати,

Турция се е задлѣжила да построи линията Бѣлово — София — Нишъ.

3-о. Че отъ това слѣдва, че и на България се пада да построи онази частъ отъ тази линия, която преминува презъ Княжеството.

4-о. Частнитѣ официозни предложения на Австро-Унгарското правителство за споразумѣние между Хиршовата компания за експлоатация на турскитѣ въ Европа желѣзници и Българското правителство; постановилъ: относително до въпроса за споразумѣние между Българското правителство и компанията Хиршъ, че Българското правителство приема посредството на Австро-Унгария да влезе, подъ гаранция на тази държава, въ съглашение съ *Compagnie d'exploitation* възъ основа на петъ-тѣхъ точки. Измѣненитѣ и условията, които иска Българското правителство за да склони на приеманьето на тия точки, състоятъ най-паче въ отношение къмъ 3-та и 4-та точка, и именно: за 3-та точка Министерския съвѣтъ постановилъ, че Българското правителство приема да построи желѣзницата отъ Турската до Сърбската граница, но по начина, който му се покаже най-сгодень, и относително до срока Българското правителство настоява, щото горѣказаната линия да се свърши и отдаде на експлоатация една година слѣдъ свършваньето и даваньето на експлоатация на линията, която Турция ще има да построи отъ Бѣлово до Българската граница.

Относително до 4-та точка Българското правителство отказва да приеме задлѣжението изказано въ нея; при все това, то би могло да се съгласи да даде експлоатацията на Българската линия на компанията, която експлоатира турскитѣ желѣзници, но ако тази компания се съгласи да приеме условията, които сѣ въ сила относително до експлоатацията на линията Цариградъ — Сарамбей, и които сѣ изложени въ конвенцията отъ 18 Мая 1879 год., сключена между Високата Порта и *Compagnie pour l'exploitation des chemins de fer de la Turquie d'Europe*.

Ако тѣзи условия не се приематъ и не се гарантиратъ, както намѣри за нужно Българското правителство, тогава то си задържа правото да се распореди за експлоатацията, както намѣри за умѣстно. Колкото за спора между Българското правителство и компанията, Министерския Съвѣтъ постановилъ, да се рѣши отъ третейски съдъ, който е предвидень въ 35 чл. на конвенцията отъ 18 Мая 1879 год.

Въ щщото засѣдание Министерския съвѣтъ е разисквалъ и проекта на Конвенцията членъ по членъ, и е опредѣлилъ инструкциитѣ си за делегатитѣ върху всѣкой членъ на Конвенцията отдѣлно, както се това види отъ протокола на Ми-

нистерския съвѣтъ, напечатанъ въ приложението до настоящия докладъ, и който протоколъ, мисля, че нѣма нужда да се чете, понеже има сега повече историческо значение.

Снабдени съ тѣзи инструкции двата Български делегати се завърнали въ Виена, и пристѣпили да засѣдаватъ въ четворната Конференция.

Въ Виена нашитѣ делегати сж поставили за правило да поддържатъ слѣдующитѣ начала:

1-о. Берлинския договоръ е поставилъ България на мѣсто Турция, относително до желѣзнопѣтнитѣ задължения, но безъ да опредѣли предварително, въ какво се състоятъ тия задължения.

2-о. Щото се отnosi до задълженията на Турция спрямо Австро-Унгария, при всичко че тѣ не сж заключени споредъ общепотрѣбляемитѣ законни форми, България все таки се счита задължена да построи тази частъ отъ желѣзницата, която се пада върху нейната територия.

3-о. Щото се отnosi до задълженията спрямо компанията за експлоатацията, България ги счита за останали безъ сила и унищожени, тѣй като тѣ не сж били изпълнени въ опредѣленитѣ за тѣхното изпълнение срокове.

4-о. Да се отблъснатъ безусловно претенцитѣ на Австро-Унгарското правителство, да утвърди преобладаващото си влияние и своитѣ правилници върху цѣлото протяжение на съединителнитѣ линии, и да се поддържа, че всеко едно правителство трѣбва да остане свободно у себе.

Тѣзи свѣдѣния сж изчерпани отъ единъ рапортъ отъ 22 Юлия 1882 година, на г-на Стойчева къмъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Княза.

Въ сѣщия рапортъ се излага начина, по който сж се водили преговоритѣ, и комисията счита за потрѣбно да спомене въ кратицъ за воденето на тѣзи преговори и разискванията въ конференцията à quatre, за да хвърли по-голямъ свѣтлина по въпроса, върху който Народното Събрание има да се произнесе.

Преди всичко, нашитѣ делегати, подиръ дълги и трудни преговори и откакъ успѣли да прокаратъ възгледовѣ си, чрезъ една нота отправена до Барона Хаймерле, изложили тѣхнитѣ възгледи върху различнитѣ точки показани по-горѣ, и направили най-изричнитѣ резерви, относително до правата на компанията за експлоатацията, като помолили Австро-Унгарското правителство, да съобщи за това на казаната компания.

Въ течението на преговоритѣ това, което заслужва да привлече внимание, преди всичко е въпроса за независи-

мостъта на Българското правителство, относително до експлоатацията на желѣзната линия, построена върху Българската територия.

Тукъ Българскитѣ представители въ Конференцията сж срѣщнали твърдѣ живо съпротивление отъ страна на представителитѣ на Австро-Унгария, които настоявали, щото България да повѣри експлоатацията на своята линия, било на компанията на Сърбскитѣ желѣзници, било на компанията на вѣсточнитѣ желѣзници; но нашитѣ делегати защитили правата на нашата държава и тий били честити да видятъ, че пълната независимостъ на България, относително до експлоатацията на линията ѝ, била призната въ Конференцията и внесена въ окончателната Конвенция.

Сжщо така нашитѣ делегати поискали, щото на България да се даде единъ допълнителенъ срокъ отъ една година, който да се счита отъ деня, въ който турската линия бжде свършена и предадена на експлоатация до нашата граница; но това тѣхно предложение посрѣщнало всеобщо съпротивление отъ страна на всичкитѣ други делегати на засѣдающитѣ въ конференцията правителства. Това се вижда и отъ протокола.

Всичкитѣ доказателства и доводи, представени отъ нашитѣ делегати въ поддържане на това тѣхно искание, не могли да отклонятъ това съпротивление, и това наше искание останало неудовлетворено. Преди обаче подписванието на Конвенцията, нашитѣ делегати сполучили да накаратъ Австрия, да общае своето посредничество, за да склони Турското правителство да постави рейлситѣ на турската съединителна линия доста у време, за да може България да прекара, преди срока опредѣленъ за довършванието на желѣзницата, потрѣбнитѣ за желѣзницата ѝ материали. Това задължение на Австро-Унгарскитѣ делегати се записало въ протокола на засѣданието.

Освѣнь това нашитѣ делегати сполучили да накаратъ Австрийскитѣ делегати да отетѣлятъ отъ всичкитѣ си притязания, чрезъ които тий имали намѣрение да наложатъ Австрийскитѣ правилници за експлоатацията на линиитѣ, принадлежащи на другитѣ договоряющи се страни.

Сжщо така тарифнитѣ основи, поставени въ проекта на Конвенцията, могли да бждѣтъ видоизмѣнени въ полза на интереситѣ на България.

Турскитѣ делегати, по причина че нѣмали точни и достаточни инструкции, и при всичко, че присѣтствували на всичкитѣ разисквания на конференцията, направили резерви върху всичкитѣ приети отъ другитѣ делегати членове на конвенцията, и на 11 юний извѣстили на председателя,

че нѣма да присѣтствуватъ на засѣданията додѣто не получатъ инструкции отъ правителството си.

Презъ врѣмѣто на разискванията Сърбскитѣ делегати дѣйствиуаха въ всичко съгласно и въ единомислие съ Австро-Унгарскитѣ делегати, така щото всичкитѣ измѣненіи направени въ първоначалния проектъ на Австро-Унгария се дължатъ на инициативата и настояването на Българскитѣ делегати.

Подиръ засѣданието отъ 15 Юний комисията престанала да засѣдава на нѣколко врѣме; тогава не оставало освѣнъ да се рѣшатъ нѣколко отъ второстепенна важность въпроси, върху които нашитѣ делегати били направили резервитѣ си и чакали да приематъ послѣднитѣ инструкции на правителството ни. Щомъ приели очакванитѣ инструкции извѣстили за това председателя на конференцията; но като не приели отъ негова страна никакъвъ отговоръ, на 5 Юлия нашитѣ делегати се обърнали писмено къмъ него и поискали да се свикатъ членоветѣ на конференцията, за да имъ се предложи подписването на изработената конвенция отъ страна на тритѣ засѣдающі държави, додѣто турското правителство да вземе окончателното си рѣшение.

Това предложение, което се разумѣва отъ само себѣ си се приело благосклонно отъ страна на Австро-Унгарското правителство, и вслѣдствие на това на 12 Юний 1881 год. държало послѣдното засѣдание на конференцията. Въ това засѣдание Турскитѣ делегати се явили за да заявятъ само че тий не приели още инструкции отъ правителството си и се оттеглили.

Подиръ оттегляването имъ, делегатитѣ на останалитѣ три държави подписали конвенцията, и засѣданието на конференцията се обявили отложени до когато турското правителство вземе едно рѣшение.

Чрезъ подписването България, Австро-Венгрия, Сърбия се били задължени по между съгласно съ конвенцията изработена и подписана отъ респективнитѣ представители на тритѣ горѣспоменати държави, но изпълнението на конвенцията останало въ зависимостъ отъ рѣшението, което имаше да вземе Турция.

Въ края 1881 год. Австро-Венгерското правителство поканило отъ ново българското правителство да испрати пакъ свои делегати въ Виенската конференция; тойзи пѣтъ българското правителство избрало за делегати г-на д-ра Вълковича Министръ на Външнитѣ работи и г-на Харовера.

Подиръ пристиганъето на делегатитѣ на всичкитѣ интересующи се държави въ Виена, първото засѣдание на конференцията се държало на 16 Февруария 1882 година; въ

това засѣдание представителитѣ на Високата Порта направили двѣ заявления едно относително до съединителната точка между сърбската Солунската линия която, — съединителна точка — Турското правителство настоява да се опредѣли близо до Приштина; второто заявление относително до построяването на желѣзния пѣтъ отъ Ямболъ до Шейтанджикъ.

Турскитѣ делегати настоявали щото конференцията да пристѣпи до разискването на тѣхнитѣ двѣ заявления преди да се захване разискването на конференцията.

На това искание на оттоманскитѣ представители, нашитѣ делегати възразили, че въпроса за построяването на тази линия е отъ възнѣ компетентността на Виенската конференция, слѣдователно тий не могатъ да даджѣ съгласието си да се разглѣдва този въпросъ.

Това възражение на нашитѣ делегати се подържало и отъ председателя на конференцията, и вслѣдствие на това, се рѣшило, че преди всичко трѣбва да се пристѣпи къмъ разгледването на конвенцията; турскитѣ делегати си запазили правото да повдигнатъ отъ ново въпроса за построяването на линията Ямболъ-Шейтанджикъ въ едно отъ послѣдующитѣ засѣдания.

Турскитѣ делегати поискали да се внесе въ тѣзи конвенция и въпроса за задълженията на Портата, а слѣдователно и на България, спрямо компанията за експлоатацията на желѣзницитѣ въ Европейска Турция, нашитѣ делегати обаче поддържали заявлението направенно отъ тѣхнитѣ предшественици въ писмото имъ отъ 31 Мая 1881 и заявили по най категорически начинъ, че тий не могатъ да признажѣтъ за България никакви задължения сключени между Високата Порта и компанията за експлоатация на Въсточнитѣ желѣзни линии.

Въ слѣдствие на преговоритѣ които станали мѣжду председателя на конференцията и представителитѣ на интересующитѣ се държави, можѣ да се достигне до едно общо съгласие, съ исклучение на нѣколко въпроси върху които турскитѣ делегати направили резервитѣ си.

Протокола на 23 Мартъ 1882 год. съдържа конвенцията въ окончателната ѣ форма, и съгласието между договоряющитѣ се страни било установено на пълно, освѣнъ три резерви направени въ името на Високата Порта, относително до желѣзницата Шейтанджикъ-Ямболъ, до правата на компанията за експлоатацията на въсточнитѣ желѣзници, и за съединителната точка на Сърбско-Турскитѣ линии.

По тойзи начинъ още веднажъ конвенцията се приела отъ България, Австро-Унгария и Сърбия, но тя не могла

да се подпише поради резервитъ на Императорското Оттоманско правителство. Австро-Унгария, която всекога е взимала инициативата за рѣшението на въпроса въ построяването на съединителнитѣ линии, взела върху си и тойзи пжтъ, подиръ закриванъето на конференцията, да води преговори съ Високата Порта съ цѣлъ да докара послѣдната да се откаже отъ направенитѣ отъ нейна страна резерви, и да се достигне до подписването конвенцията.

Презъ месецъ Февруарий на настоящата година Българското правителство бѣ отново поканено въ Виена за да земе участие въ подписването конвенцията, и тойзи пжтъ се испратиха въ качество на делегати г-нъ К. Стоиловъ и г-нъ Н. Стойчевъ. Подиръ пристиганъето имъ въ Виена първото засѣдание на конференцията à quatre се държало на 24 Априлия 1883; въ това засѣдание се пристъпило къмъ прочитанието на текста на конвенцията която се била разисквала и приела отъ заинтересуванитѣ правителства, съгласно съ протокола на конференцията отъ 25 Мартъ 1882 година.

Подиръ прочитанъето на конвенцията делегата на Високата Порта заявилъ, че въ името на правителството си, оттеглява всичкитѣ резерви направени отъ Високата Порта при разглѣжданъето на конвенцията презъ 1882 година.

Въ сѣщото засѣдание се прочела една декларация на Барона Хирша, представителъ на компанията за експлоатацията на вѣсточнитѣ желѣзници.

Въ тѣзи декларация Баронъ Хиршъ обявява, че се подчинява безусловно и безъ вѣска претенция за обезщетение на рѣшенията записани въ конвенцията; колкото за линията Ямболъ-Шейтанджикъ, той се отказва отъ вѣска претенция и остава всецѣло тойзи въпросъ на рѣшението на заинтересуванитѣ правителства сир. на България и Турция.

При прочитанието на чл. 3 отъ конвенцията, нашитѣ делегати предложили да се продължи срока за построяването съ една година, понеже отъ приеманъето на конвенцията се изминале една цѣла година, и поради това срока останалъ твърдѣ краткъ за да може да се свърши построяванъето на желѣзния пжтъ. Това предложение на нашитѣ делегати се приело отъ представителитѣ на другитѣ правителства и така срока за построяванъето и едновременно предаване на желѣзнитѣ пжтища се опредѣлилъ на 15 Октомврий 1886 година.

Най-послѣ, въ това засѣдание, станалъ въпросъ за опредѣлението срока на ратификацията на конвенцията отъ страна на разнитѣ правителства; подиръ кратки разисквания въ които турскитѣ делегати настоявали да се тури единъ

срокъ отъ 4—6 седмици, по настояванъе на нашитѣ делегати се приело щото ратификационния срокъ да се опредѣли за 1 Октомврий (н. с.) отъ настоящата година.

Съ това се закрило първото засѣдание на четворната конференция и се опредѣлило че второ засѣдание ще стане на другия день; въ това засѣдание имало да се прочете и одобри протокола на миналото засѣдание и да се подпише окончателно Конвенцията отъ страна на делегатитѣ на договоряущитѣ се правителства.

Нашитѣ делегати заявили, че за прочитанието и одобренъето на протокола, тий можтъ да взематъ участие, но за подписването на конвенцията тий поискали да имъ се даде единъ срокъ отъ нѣколко дена, като добавили че чакатъ допълнителни инструкции отъ София. Исканието на нашитѣ делегати се уважило и въ промежутъка до подписването на конвенцията Българскитѣ представители заявили, че тий не можтъ да подпишжтъ конвенцията, догдѣто не присематъ отъ страна на Барона Хирша формаленъ отказъ на правата за които се говори въ X членъ на Берлинския Договоръ.

Австро-Унгарското правителство се съгласило да даде обѣщание въ тойзи смисълъ на нашитѣ делегати и даже да напише една нота въ която да заяви че Австро-Унгарското правителство, слѣдъ подписването на конвенцията, ще посрѣдствува и ще употреби влиянието си за да докара Барона Хирша да се откаже спрямо България отъ правата които му се припознаватъ въ Берлинския Договоръ.

Австро-Унгарското Правителство предало на нашитѣ делегати единъ проектъ на нота въ тойзи смисълъ, за да го разглѣдатъ и одобрятъ предварително. Като приели проекта нашитѣ делегати се обърнали за съвѣтъ къмъ Н. С. Княза Лобановъ Ростовский, Русски Императорски посланикъ въ Виена.

Негово Сиятелство ималъ единъ разговоръ по тойзи въпросъ съ графа Калноки, Министръ на Външнитѣ Дѣла на Негово Императорско и Кралевско Величество, въ който между друго Графъ Калноки казалъ на Княза Лобанова Ростовски, че съ нотата която австрийското правителство предлага да ни отправи се рѣшава на пълно въпроса, и съдържа даже повече отъ това което по право Австрийското правителство би трѣбвало да отгетжи, защото то приема върху си да отмѣни едно постановление на берлинския договоръ, което отмѣнение, строго земено, не може да зависи исклучително само отъ Австрия; но отъ всичкитѣ други държави подписавши берлинския договоръ; той забѣлѣжилъ още, че тѣй като чрезъ предлагаемата нота Австрия напуща съвсемъ претенциитѣ на Хирша, тѣ оставатъ безсилни, понеже неможтъ

да иматъ никаква законна защита. Хиршъ, както е извѣстно на г-да представителитѣ, е австрийски поданикъ.

Негово Сиятелство Князь Лобановъ Ростовски съобщилъ тойзи разговоръ на нашитѣ делегати и имъ казалъ че той сподѣля на пълно мнѣнието на графа Калноки, и имъ съвѣтства на основание на телеграмма отъ Софія подъ Н-р. 3119 и съ слѣдующе съдържание: „Слѣдующата комбинация е рѣшена отъ компетентномѣсто: конвенцията ще може само тогава да се подпише отъ насъ, ако австрийското правителство се задължи да издѣйствува отъ Хирша въ срокъ отъ 6 мѣсеца, щото той да се откаже формално отъ каквито и да сж претенции, каквито сж изброени въ втория австрийски проектъ на нота. Тая комбинация по всѣка вѣроятностъ ще бжде удобрена отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО. Съобщете я на руский посланикъ, и постапете предъ австрийското правителство съобразно съ тая комбинация“.

(под. К. Цанковъ).

да прибързатъ да обяватъ на Австро-Унгарското правителство, че нашитѣ делегати сж готови да пристѣпятъ къмъ подписването на конвенцията. Посланика прибавилъ, че той не е на мнѣние, да се опредѣли срокъ, въ който баронъ Хиршъ да даде формаленъ отказъ отъ правата си, защото Министра на Външнитѣ дѣла е далъ честната си дума, че Австро-Унгарското правителство ще съдѣйствува за постиганъето на тойзи резултатъ, а освѣнъ това въ случай на нѣкоя мжнотия за постигане на отказванъето на барона Хирша, нашето правителство би имало пакъ едно силно средство въ отказването на ратификацията.

Въ слѣдствие на тойзи съвѣтъ на руский Императорски посланикъ, нашитѣ делегати на 25 априлий обявили на представителитѣ на Австро-Венгрия, че нашето правителство като взема актъ отъ задължението на Австро-Венгерското правителство, желае да приеме частъ по-скоро формалното отказване на барона Хирша, и нашитѣ делегати заявили че сж готови да пристѣпятъ къмъ подписването на конвенцията.

Слѣдъ това заявление на българскитѣ делегати опредѣлило се подписването на конвенцията да стане на 27 априлий въ 4 часа подиръ обѣдъ.

На 27 априлий нашитѣ делегати приели телеграмма отъ Софія подъ Н-р. 1345, която противорѣчала на по-горната телеграмма. Въ сжщия день тий се срѣщнали съ управляющий руското посолство (посланика билъ заминалъ за Москва). комуто показали послѣдната телеграмма получена отъ Софія, той я отдалъ на нѣкое неспоразумѣние, понеже той приелъ сжщия день телеграмма отъ Петербургъ, въ която

му се съобщавало че предлагаемата отъ Австрия нота е удовлетворителна, и конвенцията трѣбало да се подпише, колкото за отказа на барона Хирша нашето правителство трѣбало да изисква преди срока опредѣленъ за ратификацията.

Той съвѣтвалъ нашитѣ делегати да не правятъ никаква постапка на основание на послѣдната телеграмма отъ Софія, като предполагалъ че безъ друго ще се приеме друга, въ смисълъ на приетата отъ него телеграмма отъ Петербургъ.

Въ сжщия день пристигналъ въ Виена и Генералъ Соболевъ бивший председателъ на Министерский Съвѣтъ; той се видѣлъ съ нашитѣ делегати и подиръ като ималъ едно свиждане съ управляющий руското Императорско посолство и разгледалъ документитѣ на четворната коммисия, казалъ че нашитѣ делегати трѣбва да постапятъ съгласно съ съвѣта на руский посланикъ.

На 27-ий априлий, сиречь въ деня опредѣленъ вече за подписването на конвенцията, на сутринята, нашитѣ делегати приели отъ Софія изрична заповѣдъ да не подписватъ: а тая телеграмма, понеже има само историческо значение, нѣма да прочетъ. Има я въ приложението. Тѣзи заповѣдъ ги поставила въ безисходно положение и тѣмъ не оставало друго освѣнъ да подадѣтъ оставката си, което тѣ и били пригответени да направятъ, но преди да направятъ тѣзи постапка, отишли при Негово Превѣсходителство Генерала Соболева за да му съобщатъ приетата заповѣдъ отъ Софія.

Негово Превѣсходителство казалъ, че въ това има едно просто недоразумѣние и заповѣдалъ на българскитѣ делегати да подпишѣтъ конвенцията, които му отговорили, че сж готови да изпълнятъ неговата заповѣдъ, но желятъ щото тя да имъ се даде писменно. Тогава Генерала върху самата телеграмма приета отъ Софія, написалъ своеречно слѣдующитѣ редове: „приходить ся подписать, но надо въ нотѣ категорически объяснить Австрійскому правительству, что конвенція никакимъ образомъ не будетъ ратификована, если обѣщаніе Австрійскаго правительства не будетъ въ точности выполнено къ 1 октябрю“.

27 априлия 1883.

Л. Соболевъ.

Руския *chargé d'affaires* билъ сжщо така на мнѣние да се подпише конвенцията.

Въ слѣдствие на всичко това Българскитѣ делегати се явили въ уречениятъ часъ въ Министерството на Външнитѣ дѣла, гдѣто подписали и подпечатали конвенцията.

Слѣдъ това нашитѣ делегати по заповѣдъ на правителството отишли въ Парижъ, за да влезатъ въ преговори съ

Барона Хирша, за отказването му спрямо България отъ правата припознати въ 10-й чл. на Берлинския договоръ за *compagnie d'exploitation des chemins de fer de la Turquie d'Europe*.

Тъзи миссия на нашитѣ делегати се увѣнчала съ най-пълненъ успѣхъ, тъй като Баронъ Хиршъ, на 31 Май 1883 год. подписалъ една декларация (виждъ стр. 26 отъ приложението); чрезъ която Баронъ Хиршъ, отъ името на компанията която представлява, се отказва възъ цѣлия обемъ на Българската Территория отъ всичкитѣ си права и преимущества, истекающа отъ конвенцията сключена на 1872 год. а потвърдена отъ Берлинския договоръ, и това безъ никаква претенция за обезщетение.

Понеже, г-да представители, тая декларация е най важна отъ всичкитѣ, които се намѣрватъ въ приложението, азъ ще я прочета; тя се намѣрва въ документитѣ на края:

Дружество
за
Експлоатация Въсточнитѣ
Желѣзници.
№ 44.

ДЕКЛАРАЦИЯ.

Дружеството за експлоатация въсточнитѣ желѣзници се отрича, колкото за Българската територия, отъ всяко какво да е право, както върху построяването и експлоатацията на желѣзнитѣ пѣтища, предвидени въ конвенцията отъ 18 Май 1872 г. между Високата Порта и казаното Дружество, тъй и за работитѣ, които трѣбва да се извършатъ въ Варненското пристанище, или отъ всяко друго на Княжеското правителство задължение, което произхожда отъ казаната конвенция, безъ да претендира по тоя пунктъ, за нѣкакво удовлетворение, нито за възнаграждение отъ нѣкой видъ. Впрочемъ, разумѣва се, че тая декларация не се отнася до линията Руссе-Варна.

Дружеството, като желае щото настоящата декларация да не дава мѣстото за нѣкаква мжнотия между Отоманското Императорско Правителство и него, разумѣва се, че тъй декларация не ще има дѣйствие относително до пунктотѣ, които интересуватъ Отоманското Императорско Правителство, освѣнъ когато преговоритѣ, които сж сега въ течение между това правителство и Дружеството, ще бждѣтъ доведени до добъръ край.

Парижъ, 31 Май 1883 г.

Предсѣдательна Административния Съвѣтъ:

М. Хиршъ.

Чрезъ тъй декларация България се освобождава отъ единъ тѣжъкъ товаръ, наложенъ ней отъ Берлинския конгресъ, и е свободна въ пределитѣ си да постигне съ желѣзницитѣ си, съ шосетата си, съ рудницитѣ си и съ Варненското пристанище както тя намѣри за най полезно и за най удобно.

За по голѣмо увѣрение и сигурностъ, нашитѣ делегати поискали, щото декларацията на Хиршъ да имъ бжде съобщена чрезъ и отъ страна на Австро-Унгар. правителство което и станало съгласно съ изразенното отъ тѣхъ желание.

По този начинъ се свършва въпроса за опредѣлението задълженията на България относително до свършването, свързването и експлоатацията на съединителната желѣзна линия, предвидени въ X членъ на Берлинския договоръ.

Отъ направеното изложение се види, че задълженията на България предвидени въ Берлинския договоръ сж неоспоряеми, за това и нашето правителство отъ момента, когато се е подигналъ този въпросъ, не се е двоумило ни най-малко за да признае по начало задълженията, които налагатъ на България отъ Берлинския договоръ. Задачата, която правителството си е поставило по разрѣшението на тойзи въпросъ, е стояла единствено въ точното и справедливото опредѣление на границитѣ, до които тѣзи наши задължения трѣбваше да бждѣтъ до карани.

Неизбѣжно бѣше прочее, при изучаването на въпроса за конвенцията, която се предлага на обсъждане въ Народното Събрание, да се постави и разрѣши въпроса, да ли нашето правителство се е погрижило да защити съ всичката потрѣбна енергия и вѣщина, като се е съобразвало отъ една страна съ необходимостта, въ която то е било поставено да изпълни задължителнитѣ за него постановления на Берлинския договоръ; а отъ друга да опредѣли съ ясностъ, точностъ и въ границитѣ на справедливостта, до гдѣ се простиратъ тия задължения и каква е тѣхната стойностъ.

За разрѣшението на тойзи въпросъ трѣбва да се обърне най голѣмо внимание на инструкциитѣ дадени отъ страна на Княжеското правителство на нашитѣ първи делегати въ четворната конференция, инструкции — записани въ протокола на Министерския съвѣтъ отъ 21 Марта 1881 год.; тѣ заслужаватъ такова внимание, защото въ тѣхъ се види кои сж съществениитѣ условия, отъ приемането на които Българското правителство полага въ зависимостъ признаването отъ негова страна на задълженията възложени на Българското Княжество въ X чл. на Берлинския договоръ.

Като сравни човекът от една страна петъхъ официозни точки и първоначалния проект на конвенцията, от друга страна инструкциите които Министерския Съветъ въ заседанието си отъ 21 Марта 1881 година, далъ на нашите първи делегати въ четворната конференция и най-послъ конвенцията въ окончателната ѝ форма, такава каквато е била тя подписана отъ нашите делегати на 27-й Априлия 1883 година, не може да не констатира факта, че добитите и записаните въ тѣзи конвенция резултати въ много отношения поставятъ Българското Княжество въ условия по износни и по легки отъ ония, които Министерския Съветъ бѣ установилъ въ инструкциите си отъ 21-й Марта 1881 година. Най значителната сполука обаче, остава все таки отказа на Барона Хирша отъ правата вписани въ X глава на Берлинския договоръ въ полза на *Compagnie d'exploitation des chemins de fer de la Turquie d'Europe*; относително до тойзи въпросъ въ инструкциите на Министерството се види, че нашето правителство е искало и търсило да освободи България отъ задълженията спрямо Барона Хирша, но никой тогава не е вървалъ и не можалъ да се надѣва, че нашите делегати ще сполучатъ да взематъ отъ Хирша толкова пъленъ отказъ, и че това ще се сполучи безъ да заплати България на компанията, представлявана отъ Хирша, никакво обезщетение за отказването ѝ отъ правата предвидени въ X чл. на Берлинския договоръ.

Възъ основание на всичко това, като взе предъ видъ че:

1) Задълженията на България относително до построяването на съединителната линия между Сърбската и Румелийската граница сж неоспоряеми, и че тия задължения никоѣ пътъ не сж били оспорвани отъ страна на нашето правителство;

2) Колкото до задълженията на България спрямо *Compagnie pour l'exploitation des chemins de fer de la Turquie d'Europe*, които при всичко, че сж били записани въ Берлинския договоръ, но Българското правителство ги е оспорило и могло да докаже тѣхната неосновностъ, и въ послѣдствие да добие отъ Барона Хирша, представителя на казаната компания, формаленъ отказъ отъ всичките ѝ права и преимущества възъ цѣлия обемъ на Българската територия.

3) Относително до начина, по който се опредѣляватъ въ конвенцията отъ 27 Априлия 1883 год. задълженията на Българското Княжество предвидени въ X чл. на Берлинския договоръ за довършването, свързването и експлоатацията на съединителната линия, която ще лежи на Българската територия, не заключава нищо което да покрусва незави-

симостта на Българското правителство върхъ Българската територия;

4) По значението си между народната линия, която е предназначена да свърже цѣла западна Европа съ Цариградъ и цѣлий въстокъ, е отъ общо Европейски интересъ, а по положението си България, като съставлява едно незначително по пространството си, но необходимо за съединението на международната линия звѣно, не можеше да се отказва да построи съединителната линия между Сърбската и Румелийската граница, толкова повече, че единъ международенъ трактатъ я задължава изрично да построи тѣзи желѣзница.

Комисията е на мнѣние, че Народното Събрание трѣба да се произнесе за приемането на конвенцията, сключена на 27 Априлия между България, Австро-Унгария, Турция и Сърбия.

Председателъ: Г-нъ Вълчевъ има думата.

Вълчевъ: Г-да представители! Въ новата Българска история, за Българите въ Княжеството днешниятъ день 26 септемврий е билъ отреденъ за единъ многозначителенъ, за день, въ който представителите на Княжеството сж поканени да се произнесатъ върху два въпроса отъ грамадно значение и съ послѣдствие отъ първа капитална важностъ за страната. Като такива тѣ заслужватъ сериозното внимание на всички ни, и ние при тѣхното рѣшаване, като оставимъ всичко частно на страна, длъжни сме да се рѣководимъ единствено отъ здравия разсѣдѣкъ, чрѣзъ който само ще можемъ въ тоя случай правилно да се произнесемъ, или по-добръ да кажѣ, ще можемъ и общенародните си задължения да изпълнимъ, и интересите на отечеството си да спазимъ.

Г-да представители! За една отъ двѣте конвенции, положени на разискване, а именно за Руската, ще кажѣ, че тя нѣма, въ какво да се изучава, нѣма защо да се разисква, понеже тя е конвенция, която цѣль Български народъ високо цѣни и почита, тя е конвенция, която е записана, мога да кажа, въ всѣка Българска душа, и вървамъ, че нѣма Българинъ, който и да е, той да не познава тия свои задължения спрѣмо покровителката ни Освободителка Русия, и тая конвенция г-да, както видите, ни представя единъ дългъ съвършено незначителенъ, отъ всичко онова, което е за насъ съ милиарди пожертвовано. Напълно съмъ убѣденъ прочее и твърдо вървамъ, че народното представителство ще приеме съ акламация конвенцията за дълга ни спрямо братската Русия. Колкото за другата конвенция, чрезъ която се свързва Австро-Венгерската желѣзна линия презъ нашата територия съ желѣзна линия на Турската империя, тоя въпросъ далѣко не е, като първия. Дѣйствително, тѣ и двата

пронетичатъ отъ Берлинския трактатъ, но послѣдния има съвършено друго значение за нашето отечество. Като е тукъ въпроса, че намъ се представя, да се произнесемъ върху работа, която произлиза отъ Берлинскій конгресъ, нека за едно кжсо врѣме, да хвърлимъ бѣгълъ погледъ на той конгресъ, или на нѣкои само членове отъ него, за да видимъ, какви сж нашитѣ задължения и права. Наистина г-да, въ чл. 10 отъ Берлинскій трактатъ изрично е казано, че Българитѣ въ земята, която състави Княжеството, влизатъ за своя дѣлъ въ обязанноститѣ на Импер. Тур. правителство и зематъ възъ себе си неговитѣ задължения, било спрямо Австро-Венгрия, било спрямо компанията на Хирша, относително свършването и свързването на желѣзницитѣ, а така сжщо и до тѣхното експлоатиране; но г-да представители, нека не забравяме, че предъ подобно общенародно задължение, наша длъжностъ е, да искажемъ всичката тягостъ, на която не трѣбваше да сме днесъ подхвърлени и да обрнемъ сериозното внимание на нашето правителство къмъ нѣкои отъ подобенъ родъ въпроси, и то преди да пристѣпимъ къмъ разискване на конвенцията за съединителната желѣзна линия презъ територията ни. Длъжностъ наша е, казвамъ, да обрнемъ неговото внимание за това, защото има много работи, които, както сж оставени до сега, не даватъ възможностъ на Българския народъ, да може и той наистина, съ влѣзването си въ Европейскій концертъ помежду Европ. Правителства чрезъ международната жѣлѣзница, да може и той да се радва на своитѣ права въ своята земя. Чл. 8-й отъ Берлинскій конгресъ извѣстно ви е г-да, въспира или по-ясно казано, прави голѣми пречки на Български народъ за това, защото въ него членъ има такива работи, на които тежнината всеки отъ насъ е преминалъ и испиталъ, и за които вѣрвамъ, че като ги искажеме на Европа, тя нѣма освѣнъ да чуе справедливото ни желание и да удовлетвори просбата на Българското правителство, която просба е основана на строгото право. Първий въпросъ, върху който ще обрне вниманието на правителството, е, да земе то възъ себе си грижата и да се постарее всячески въ най-непродължително врѣме, до гдѣто се свика другото обикновено Нар. Събрание, споредъ възетановената Търновска конституция, за да се произнесе върху начина за строенето на желѣзницитѣ, да се постарее повтарямъ предъ Австрийското и другитѣ заинтересовани правителства, да ги помоли най-убѣдително и да настоя щото, въ кръга на законността и справедливостта, които трѣбва всекога да съставляватъ основата на международнитѣ договори, да се откажатъ отъ така нареченитѣ капитулации,

които, за нашата търговия и индустрия, и въобще за нашето развитие, сж едни сжщественни пречки. Всеки единъ отъ Васъ знае отъ практика, какви неприятности и затруднения посрѣща администрацията ни, и че у насъ въ Княжеството има много рѣшения, много присъди, които отъ година, двѣ, и повече чакатъ изпълнението си и не се изпълняватъ единствено, по причина на капитулациитѣ, които сж давали пълна възможностъ, за незачитание законитѣ и интереситѣ на страната. Капитулациитѣ, както знаете, ние сме ги наслѣдили отъ Турската империя, отъ която слѣдъ като се освободихме, се отцѣпихме; тия капитулации едно врѣме сж имали мѣстото си, и може би и днесъ по неждѣ да сж нуждни, но тамъ, гдѣто нѣма уредени сждилища, а тамъ гдѣто вече има такива, и гдѣто не е останало нито сѣнка отъ причина или нужда да сжществуватъ, тия непременно трѣбва да паднатъ; и у насъ тѣ би могли, да се дигнатъ, стига само да има кой да подѣйствува предъ Европа, съставителката на Берлинскіи трактатъ, и тя не би се отказала, да изпълни това справедливо наше желание. За това г-да, нека твърдо настоямъ предъ нашето правителство, да земе въ сериозно внимание, той отъ голѣма важностъ въпросъ и да се погрижи за неговото неотложно разрѣшаване.

Второ нѣщо, което Ви е познато доста добръ, г-да, нашето правителство, или България по-добръ да кажж, е приета отколѣ въ общо-европейската телеграфо-почтенска конвенция. Съ влизанieto си въ тая конвенция нашето Княжество или България трѣбваше да се радва по право на всички ония правдини, на които се радватъ и другитѣ държави, които сж влѣзли въ тая конвенция. Но що става съ насъ у нашето Княжество? Знаете, че въ покрай Дунавскитѣ ни градове а сжщо и отъ Ломъ до София и въ други нѣкои части изъ страната, сжществуватъ иностранны бюра почтенски, които бюра слѣдъ като се приехме въ конвенцията за телеграфитѣ и почитѣ, трѣбваше отъ само себе си да паднѣтъ, загубитѣ отъ тия бюра сж повече отъ грамадни за Княжеството и тѣ трѣбва да се вдигнатъ. Трето тягостно нѣщо г-да, което тоже не малко сѣеипва развитието на нашата търговия и индустрия и ни отнима всека възможностъ за нашето процвѣтяване, сж и търговскитѣ трактати, които ние сме длъжни да носимъ пакъ по наслѣдие отъ оная империя, отъ която преди 5—6 години съ освобождението си се отцѣпихме. Тия търговски трактати, извѣстно Ви е г-да представители, задължаватъ ни да носимъ на гърба си товаръ, подъ който ние приближаваме да се видимъ смазани. — За насъ могатъ да бждѣтъ полѣзни само онѣвъ търговски договори, които на равно би

асигорирали интереситъ на нашето отечество съ ония на договаряющитъ се правителства. Търговскитъ трактати свързани между Турция и съвѣдката ни Австро-Венгрия се свършватъ въ пролетъ, и мене ми се струва, че ще изпълнимъ една свѣта длъжностъ, да обърнемъ вниманието на правителството и върху тоя въпросъ; и додѣто дойде онова врѣме, както казахъ и по-напредъ, да се произнесемъ за начина, по който ще се почне строенето на нашата желѣзница, Вакарелъ — Царибродъ, да бѣде свършенъ и тоя не маловаженъ въпросъ; защото, ако това не стане, бѣдете увѣрени, ние не ще можемъ и да мислимъ за развитието на нашата търговия и индустрия, нѣщо, което не е за върване да го желяе и Европа, която по длъжностъ общенародна, на върно ще ни съдѣйствова, да ни види частъ по-скоро въ пъта на истинския напредѣкъ. Щѣ кажъ слѣдъ това, г-да депутати, нѣколко думи и върху другъ единъ четвърти въпросъ. Линията, която съ врѣме Българското правителство ще е длъжно да построи отъ София до Кюстендилъ, и която е повече отъ неизбежна за страната ни по причина на нашето положение, то ми се струва, че трѣбва отъ сега още да се задължи нашето правителство, да вземе нуждитъ мѣрки и да се споразумѣе съ императорското турско правителство, щото когато ние направимъ тая линия, то да бѣде задължено да я съедини презъ своята територия съ главната своя Солунска желѣзна линия. Това трѣбва да стане толкова повече и по това, че ако и да не е освободена днесъ Македония и ако и да е тя искусствено отдѣлена, тамъ живѣятъ наши еднокървни братия Българе, съ които сме и ще бѣдемъ въ всичко свързани.

Освѣтъ това, тамъ земята е отъ най-производителнитъ и ако това не стане, българскитъ интереси значително ще страдатъ въ голѣмъ ущербъ на нашия народъ. Както чухте, г-да представители, азъ исказахъ на кратко това, което бѣхъ длъженъ да сторжъ и мисля, че исказахъ не моето, а желанието, на онзи народъ, когото ние тука представляваме. Дѣйствително, болкитъ на Българската млада държавица сж много па даже и безбройни, нѣ отъ тѣхъ азъ се ограничихъ да кажъ тукъ само четири, на които съсипителната тежестъ дълбоко се чувствува, и вървамъ, че додѣто не се изравнятъ тии четири въпроси, тя нѣма да стѣпи въ правилното си развитие, и до тогава ние не ще имаме възможностъ да се произнесемъ окончателно за строенето на общенародната желѣзна линия, която сме длъжни да направиме, и която линия е отъ голѣмъ общеевропейски интересъ. Вървамъ, г-да представители, че нито единъ отъ Васъ нѣма, който да не съзнава и цѣни високо общенароднитъ

ни задължения, които сме обязани да изпълнимъ, нѣ въ сжщото врѣме не по-малко вървамъ и това, че вие въ пълненъ смисълъ на думата чувствуваме тѣжкийтъ товаръ, който ще падне върху народа ни чрезъ приемането на желѣзната линия.

Съединителната желѣзница, която се предполага за Княжеството, наистина е кѣса и може би разноска за нея да не надминатъ 20 мил. лева. Но България е бѣдна, сръдствата ѝ сж кѣси, и това е за нея твърдѣ много. Ако се произнесе представителството за приемането на конвенцията, въ което не се съмнявамъ, то разбира се Събранието ще направи това, защото знае да цѣни своитъ общенародни задължения, а не за това, че имаме сръдства и възможностъ и че това е въ нашъ интересъ.

Българскиятъ народъ при това трудно положение, въ което се намира днесъ, като приеме съ голѣма истърпналостъ да направи една такава грамадна не по силитъ си жертва, то и Европейскитъ заинтересувани правителства, разбира се, не ще закъснееятъ отъ своя страна да погледнатъ по съ голѣма благосклонностъ на нашитъ четири справедливи искания, които ще имъ бѣдатъ представени на разрѣшаване отъ Княжеското ни правителство. Щѣ дойда сега, г-да, да кажъ двѣ три думи, какво значение ще има за Българетъ предлагамата съединителна желѣзна линия? Съ построяването ѝ, както забѣлѣжи и г-нъ докладчика на комисията, ще се свърже Въстокъ съ цѣла западна Европа и ще се даде голѣмъ значителенъ потякъ на общенародната търговия, отъ която Княжеството съ врѣме, когато то бѣде доведено въ едно по-добро улучшено положение, ще може да извади и за себе си не малки материални ползи.

Като е така, г-да, желяе да вървамъ, че ви осланияйки се на здравия разсѣдѣкъ и на онзи патриотизмъ, отъ който всички трѣба да бѣдемъ въодушевени, въ тоя случай, ще се произнесете за тая конвенция тѣжъ, както го изисква интереса на отечеството ни. Азъ мисля, че колкото тя и да е за насъ тѣжка, ние трѣбва да я приемемъ, за да можемъ въ замѣна на това да искаме и съ пълно право да настояимъ, щото жизненнитъ за насъ въпроси въ възможно скоро време да се разрѣшатъ въ смисълъ удовлетворителенъ за доброто на татковината ни. Въ заключение ще помоля правителството, да ни даде твърдо увѣрение, че до свикването на бѣдѣщето обикновено Народно Събрание, ще се постараетъ предъ Европейскитъ кабинети за удовлетворяването на българскитъ нужди, които въ случай на пренебрегване, ще поставятъ народа ни въ трудно положение, който безъ да иска, не ще има възможността да се произнесе за строенето

на съединителната презъ територията ни желѣзна линия, които е отъ толкова голѣмъ интересъ за общевропейската търговия. Ний сетнѣ, г-да представители, щж ви кажа на свършване, че азъ съмъ на мнѣние, да се приеме конвенцията, нѣ въ никой случай ние не трѣбва да направимъ това, преди да получимъ отъ правителството ни увѣреніе, че то се задѣлжава, да настои предъ Европейскитѣ правителства и да ги увѣри, че догдѣто не се унищожатъ у насъ капитулациитѣ, иностраннытѣ пощенски бюра, и догдѣто не се освободимъ отъ наслѣденитѣ си съсипателни задѣлжения на търговскитѣ трактати, а така сжщо и преди да чюемъ, че Императорското Турско правителство се е съгласило, да съедини съ врѣме нашата предполагаема желѣзна линия София—Кюстендилъ съ своята Солунска; ние положително нищо не можемъ и да мислимъ за строеніето на Царибродъ—Вакарелската желѣзница. (Ржкоплескание).

М-ръ Балабановъ: Г-да представители! Както всички забѣлѣжихте, г-нѣ предговорившии, Софійскій депутатъ като признава, че съгласно Берлинскійтъ трактатъ, който е създалъ нашето Княжество, ние сме натоварени съ задѣлжения, които трѣба да изпълнимъ, ако наистина искаме да покажемъ на свѣта, че съзнаваме онова, което се казва международни задѣлжения, и като при съзнанието на тѣзи задѣлжения кани почит. Нар. Събрание съгласно съ неговото събствено мнѣние, да се произнесе върху приеманіето на двѣтѣ конвенции, които днесъ се представляватъ предъ васъ, въ сжщото врѣме обаче, той обръща вниманіето на Княжеското Правителство върху нѣкои си точки, върху нѣкои си въпроси, които би желалъ да види благополучно разрѣшени въ единъ срокъ, колкото се може по-кжсъ и, ако помня добрѣ, въ единъ срокъ отъ една година.

Така поставенъ въпроса, той освобождава, както мене, така и Княжеското Правителство отъ да влизамъ въ подробности по двѣтѣ конвенции, които се представиха днесъ предъ васъ. Тази задача толко по-много се улеснява, господа представители, че азъ отъ името на Княжеското Правителство имамъ да искажа публично благодарение къмъ комисията, която можи тжй прилѣжтелно да изучи въ всичкитѣ му подробности въпроса за тия двѣ конвенции, а по особено многосложния въпросъ за втората конвенция,—конвенция, която показва начина, по който ние трѣба да изпълнимъ първата часть отъ 10 членъ на Берлинскія трактатъ, сир. да свържимъ Сърбскитѣ желѣзни линии съ Отоманскитѣ линии, чрезъ постройката на една желѣзница възъзъ нашата територия. Доклада, който се чете тукъ, е явно доказателство на труда, който си е дала комисията да изучи

тя сама дѣлото, а въ сжщото врѣме да го представи и предъ васъ въ всичката му яснотъ и свѣтлина. Колкото за точкитѣ, върху които г-нѣ Софійскій депутатъ обръща вниманіето на Княжеското Правителство, азъ считамъ за длѣжностъ да му отговоря още отъ сега, и като отговарямъ на него, да кажа и на цѣлото Нар. Събрание, че наистина всичкитѣ тѣзи точки, всичкитѣ тѣзи въпроси, които се подигнаха тукъ, още отъ създанието на Княжеството, сж обръщали най-сериозното внимание на Княжеското Правителство. Ако, г-да представители, на тѣзи въпроси, които тоже си иматъ источника въ Берлинскія трактатъ, ако, казвамъ, на тия въпроси, не е могло да се даде нѣкой край, не щж да кажа окончателенъ, но поне такъвъ, който да улеснява дѣятелността на Българското Правителство и на Българската администрация, въ отношение къмъ иностраннытѣ подданици, къмъ нѣкои си задѣлжения, които сме наслѣдили отъ бившето оттоманско правителство, това, г-да представители, е произлизло по-голѣма часть, разумѣва се, отъ самото естество на тия задѣлжения международни, които така лесно не могатъ да се развалятъ; а, отъ друга страна, то произхожда и отъ това, че както знаете и както се е случвало по нѣкогаждъ и по други мѣста, — въ Княжеското правителство е имало толкова измѣненія щото наистина, ни едно отъ правителствата, които се замѣстиха едно съ друго, не е могло да има врѣме да изучи и свърши нѣкои отъ тия въпроси; тамъ гдѣто единъ М-ръ или едно правителство се залови съ изучаваніето на единъ въпросъ, тамъ, дѣто това правителство, или всѣки М-ръ по своето вѣдомство мисли, че може да стигне до разрѣшеніе на нѣкой въпросъ, ето че дохожда предвидено или непредвидено измѣненіе, и така въпроситѣ се започнуватъ, се водятъ, а най-сетнѣ си оставатъ всѣкога недовършени. Чини ми се, че тия причини сж извѣстни на всички ви. Както и да е, онова, което се е вършило до сега и което е станало, разумѣва се, това да искаме днесъ да го обещждаме или осаждаме, ми се чини, че нѣма да добиемъ никаква полза.

Но азъ ще отговоря сега точка по точка на тия въпроси, които подигна тукъ г-нѣ предговорившии Софійскій депутатъ. Като припознава въ всичката му сила 10-ий членъ на Берлинскій трактатъ, г-нѣ предговорившии Софійскій депутатъ напомнюва въ сжщо врѣме и членъ 8-ий отъ сжщия трактатъ, въ който се говори за търговскитѣ договори и договоритѣ за плаваніето по водитѣ, както и за нѣкои конвенции и спогодби, сключени между другитѣ сили и Високата порта, и обръща вниманіето на Княжеското правителство, щото като приемемъ днесъ ние, като се готвимъ

да се произнесемъ за приемането на конвенцията за желъзната линия, то Княжеското Правителство да се занеме съ разръшението на тия въпроси въ разстояние на една год. сиречъ до онова врѣме, когато пакъ нар. представителство ще се събере да разисква не вече по начало: трѣбали да се приеме именно конвенцията, която ни задължава да направимъ една линия отъ Царибродъ до къмъ Белова, до нашата граница, но да се произнесе върху самата постройка, върху начина и средствата, които трѣба да се положатъ въ дѣйствието за да се извърши тази работа. Като признава всичко това г-нъ соф. депутатъ, моли, щото ние, Правителството, да се споразумѣемъ съ иностраннытъ сили и по-особенно съ Австро-Венгерското Правителство, щото то да се откаже отъ тѣй нареченитѣ капитулации. Капитулациитѣ, г-да, ние ще го кажемъ откровенно тукъ предъ Васъ, сж наистина една тежестъ, и ако народонаселението, ако разнитѣ наши учреждения осѣщатъ често тази тежестъ, азъ можъ да заява отъ страна на Правителството, че не по-малко и самото правителство осѣща тази тежестъ, а тѣй сжщо и спжнкитѣ които срѣща въ своята дѣятелностъ. Заради това, г-да, Княжеското Правителство всекога е глѣдало до днесъ, ако не да се унищожатъ съвсѣмъ капитулациитѣ, то по крайней мѣрѣ тия капитулации, които сме наслѣдили тоже отъ бившето управление и за които се говори въ Берлинск. трактатъ и да се приспособяватъ и да се практикуватъ по единъ начинъ, колко се може въ по-легка тежестъ на това младо Княжество, което е създадено да живѣе, а не да гине. Азъ съзнавамъ отъ друга страна, г-да, тукъ публично, че ние въ много отношения не можемъ освѣтѣ да се похвалимъ по-нѣкогажъ, сиречъ не да се похвалимъ лично, но да се честитимъ като лица, които дѣйствуватъ въ името на народа, че въ много отношения представителитѣ на иностраннытъ сили сж показвали въ това отношение доста благоволение. Но, отъ другата страна, при всичката имъ добра воля, тѣ сж длъжни да защищаватъ ония задължения, които сж подписали тѣхнитѣ правителства. Можъ да кажа въ отговоръ на въпроса, който подигна г-нъ предговорившии, че за напредъ Княжеското Правителство, особенно днесъ, г-да, когато мисли да придобие по-голъма сила чрезъ изпълнението своитѣ международни задължения, мисли върху този въпросъ да налегне още по-вече; Княжеското Правителство се надѣва, че съ добрата воля, която силитѣ създавши Българското Княжество сж показвали до сега, и за напредъ ще направятъ всичко онова, което зависи отъ тѣхъ, тѣй щото ние да можемъ, било съ съвършенното дигане на капитулациитѣ, било по крайней мѣрѣ за врѣме съ тѣхното умягчаване, и то голѣмо умягчаване,

да се махнатъ по възможности всичкитѣ ония препятствия, които спиратъ дѣятелността много пѣти както на правителството, така и на администрацията.

Ние се надѣваме, г-да, че ако слѣдъваме да водимъ такава една вътрѣшна политика, която не само да покаже, че ние сме народъ, който умѣе не само да изпълнява своитѣ международни задължения, но още и народъ, който цѣни и правата, които му сж дадени, и който е достоенъ да се управлява самостоятелно; ние се надѣваме, г-да, че въ такъвъ случай нашиятъ гласъ, ако и представители на малка и млада държавица, нашия гласъ казвамъ, ще бѣде изслушанъ. Мжнотии има, г-да представители; но когато едно правителство има довѣрието на едно народно представителство, и когато между едно правителство и единъ народъ, отъ една страна, и държавния глава, отъ друга, сжществувала онаи гармония, която е първо условие за развитието вътрѣ въ държавата и за повдигането ѝ предъ очитѣ на иностраннытъ, ние се надѣваме, г-да представители, че нашия гласъ ще бѣде изслушанъ, и надѣваме се още, че при такива условия ще можемъ да се представимъ тукъ единъ денъ съ благоприятни по възможностъ извѣстия по въпроса, който се подигна отъ г-на софийскій депутатъ. Това имамъ да кажъ колкото за първата точка сир. за капитулациитѣ. Вторий въпросъ подигнатъ отъ г-на предговорившии е относително до нѣкои пощенски писалища, които се намѣрвали въ нашата територия, и които били независими отъ нашето телеграфо-почтенско управление. Г-да представители! По този въпросъ ето какво имамъ да кажа. Поради недостатъцитѣ, които сж били забѣлѣжени по пощенското управление въ Турската Империя, отъ която ние се отцѣпихме чрезъ Берлинския трактатъ, поради, казвамъ, тия недостатъци всичкитѣ сили си задържали право да иматъ свои пощи. Това е неправилностъ за редовното дѣйствувание на пощенското учреждение, а тѣй сжщо и на администрацията; но и това всичко извира отъ онова Положение, което е сжществувало въ Турската Империя, и на която ние наслѣдихме отчасти. Когато се създаде Княжеството, г-да представители, въ него се намѣриха нѣколко такива писалища. Имаше въ София, Видинъ, Русчукъ, Варна, и въ други градища по Дунава.

Още при първото министерство, на което имахъ честта да бѣдъ и азъ членъ, се подигна въпроса предъ надлѣжнитѣ лица, за да се дигнатъ тия пощенски бюра, тѣй като Българското Княжество се снабдяваше вече съ свои пощи и телеграфи. И не само се снабди, но още отъ началото се полагаха такива усилия, щото най-сетнѣ можихме отъ начало още да

кажемъ, че ако по тази частъ не сме стигнали напредналитѣ държави, по крайнѣй мѣрѣ бѣхме достигнали и надминали онова, което съществуваше въ Турската Империя преди основанието на Българското Княжество. Добрата воля и тукъ не отсъствуваше. Намъ се обѣщаха още тогази, че дигането на чуждитѣ пощенски бюра ще стане, щомъ като видѣха наредени по-добрѣ, както пощенското, така и телеграфното управление, и намъ не оставаше друго, освѣнъ да се потрудимъ за подобренieto на това пощенско и телеграфно управление; и наистина ние можемъ днесъ да кажемъ, че България въ това отношение е придобила кредитъ и голѣма частъ отъ международната кореспонденция минава презъ рѣцѣтъ на Българското Телеграфо-Пощенско управление. Не стига това. Австро-Унгария, която имаше пощенско писалище въ София, Видинъ и по край Дунава, като видя наредбитѣ и напредъка на нашето телеграфо-пощенско управление, закри тия писалища, и днесъ такива писалища не съществуватъ вече по тѣзи мѣста. Останали сж още само двѣ такива писалища, едно въ Русчукъ и друго въ Варна. За да не протакамъ по надѣлго, азъ ще съобща на Събраниято, че и въ това отношение, ний сме въ пѣтя на скорошна, тѣй да кажа, сполука, защото, когато нашитѣ делегати бѣхж трѣгнали отъ тукъ за Вѣна по разискванието на тази конвенция, която днесъ стои предъ Вашитѣ очи, тѣ между другото имали сж и официозни наставления, да настояватъ дѣто трѣбва, щото и въ това отношение да се улесни Княжеството отъ вѣнка страна, и можъ да Ви кажа, че най-послѣ тѣ сж подали и писмено заявление на Австро-Унгарското Правителство за диганието и на тѣзи двѣ пощенски писалища. Имамъ честь да съобща, че то се обѣща да ги дигне; ако не ги е дигнало до сега, то най-послѣ трѣба да се отдаде на обстоятелствата, презъ които минахме въ послѣдно врѣме. Както и да е, азъ въ М-ството, което ми се повѣри преди три недѣли намирамъ слѣди за голѣма надѣжда и мога да Ви увѣря, че отъ наша страна ще се положатъ всичкитѣ усилия, за да се постигне до единъ удовлетворителенъ резултатъ, колкото се може по-скоро. Азъ искамъ да вѣрвамъ, че тѣ ще се дигнатъ преди срока, който желае предговорившии Софийскій депутатъ. Това защо се отнася до втората точка подигната отъ почитаемий Софийскій депутатъ.

Дохождамъ до другъ въпросъ, въпросъ наистина отъ голѣма важность. Азъ не само не ще оборвамъ тукъ онова, което почитаемий Софийскій депутатъ изказа отъ трибуната предъ Нар. Събрание, но още има да му благодаря за подиганieto на този въпросъ, защото така, ако не друго, по

крайнѣй мѣрѣ се дава поводъ на г-да представителитѣ да се позанимаятъ съ тоя въпросъ, който е наистина въпросъ жизненъ за нашата промишленность и нашето търговско развитие и значение. Искамъ да кажа за въпроса, който се касае за търговскитѣ трактати.

Г-да представители! Както Берлинскій трактатъ е источникъ на нѣкои неприятни задѣлжения, така сжщо е источникъ и на нѣкои отъ другъ родъ обвързвания; но между тѣхъ има нѣкои, които ний, ако умѣемъ да се ползуваме отъ правата си и отъ обстоятелствата, можемъ да раскинемъ, можемъ да разрѣшимъ благополучно, съгласно съ самийтъ Берлинскій трактатъ. Г-да представители! Въ 8 чл. отъ Берлинскій трактатъ, между другото се говори, че въ тия трактати търговски и други не можатъ да станатъ никакви измѣнения безъ съгласieto на интересующитѣ се сили. До нейдѣ, въ нѣкои отношения Берлинскій трактатъ ни налага нѣкои нѣща, но въ него има и обязанности, които не могатъ да останатъ непожтнати. Стига ни да искаме и да бждемъ въ положение да убѣдимъ силата, съ която искаме да сключимъ търговски трактатъ, и тогисъ работата се улеснява и отъ тази страна, толкова по-много, че Берлинскій трактатъ ни дава това право. Ние можемъ да сключимъ търговски трактати. Това право ни е дадено отъ Берлинскій трактатъ. Тукъ ще кажа, че преди Българското Княжество имаше и други подобни нему Княжества, поставени въ сжщото положение, както и ний; но за тѣхъ намаше международенъ трактатъ, който изрично да имъ припознава това право, което ний имаме по Берлинскія трактатъ. По крайнѣй мѣрѣ нѣмаха го записано. Тѣй напиримѣръ сключванието на търговски договори отъ най-напредъ съединени наречени Княжества, а послѣ Ромжния съ други нѣкои сили посрѣщна мѣнотии по много други причини, а особено по нѣманье членъ и опредѣленъ международенъ актъ въ това отношение; Вий знаете, че преди нѣколко години бѣше се появилъ единъ много шуменъ въпросъ по това, има ли Ромжния право да сключва търговски трактати, или не. Нѣма съмнѣние, че Ромжния настоя и сполучи да сключи търговскій трактатъ независимо отъ Турция. Но, ако това стана въ Ромжния, за насъ работата е още по-лесна, защото самъ Берлинскій трактатъ ясно казва, че имаме това право, стига да се съгласи онази сила, съ която искаме да сключимъ договора. Заради това Княжеското Правителство ще се постараетъ да направи това нѣщо и да изпълни желанието, което се искаа отъ почитаемий предговорившии депутатъ, което вѣрвамъ, че е желанието на всичкии Българскій народъ, защото вѣрвамъ, че той желае

да се улесни отъ всяка страна въ своето търговско и промишлено развитие. Впрочемъ, г-да представители, тази задача на Княжеското Правителство се улеснява толкова много, че Вий може да сте чели въ печата нѣщо по търговскитѣ трактати, които Турската империя има сключени съ разни сили. Днесъ тѣ се намиратъ въ свършване на ерока си и Турското Правителство ги е денонсирало, сир. то е съобщило на силитѣ, че тия трактати сж се свършили и, ако трѣба да станатъ нови, тѣ ще се направятъ на друго основание, тъй щото, ако сме наслѣдили нѣкои задължения по тѣзи търговски договори, тѣзи задължения днесъ падатъ сами по себе въ такъвъ случай. Турското Правителство ги е денонсирало, като ги обявило не съществуващи, слѣдователно, ако не съществуватъ за нея колко повече за насъ, които сме напълно самостоятелно Княжество, и които и независимо отъ това денонсиране имаме право да сключваме самостоятелно търговски договори, стига да добиемъ съгласието на интересующитѣ се сили. Ние вѣрваме, че никой нѣма да се противи на това наше право, което е положено въ Берлинскій трактатъ.

Така щото не остава друго, почитаеми представители, освѣнъ да се изучи този въпросъ по-подробно; защото, както знаете, тоя въпросъ е многосложенъ търговски въпросъ. Да се направатъ тарифи и да влѣземъ въ споразумѣние съ силитѣ, съ които искаме да сключимъ търговски трактатъ, съ всички изеднашъ или съ една по една, това е и това трѣбва да бѣде задачата на Българското Правителство. На свършъкъ ще кажа, че въ това отношение Княжеското Правителство е намѣрено така да постѣпи, толкова повече, че единъ отъ моитѣ предшественници е вече подигналъ въ моето Министерство този въпросъ и е ималъ устни разговори и обяснения по него; и, до колкото зная, съпротивление не е имало и не може да има, а пакъ днесъ никакъ не може, тъй като досегашнитѣ търговски трактати падатъ сами по себе си вслѣдствие заявлението на Турската империя. Впрочемъ за този въпросъ по-практични нѣкои свѣдения, по-практични и по-специални обяснения, може ако обича, да Ви даде моя колега г-нъ М-ръ на Финанситѣ.

Колкото се касае до между-народната частъ, Министерството, което занимавамъ, ще се постарае, колкото се може по-скоро, да изпълни тия нѣща, по възможность въ интереса на нашето Княжество.

Г-нъ предговоривши, привлече вниманието на правителството върху друга точка, върху която, г-да представители, мене ми е май мѣчно да отговоря, защото тозъ въпросъ се касае до постройката на една желѣзна линия, а, както зна-

ете у насъ желѣзни линии могатъ да се правятъ много, — не една, не две не, три — стига българскій народъ, българското Княжество, българското правителство, българското представителство да има срѣдства, и желателно е, щото единъ денъ, сичкитѣ наши градища да се съединятъ съ желѣзни линии; противъ това нѣмамъ нищо. Въпроса за желѣзната линия отъ София до Кюстендилъ и по-нататъкъ за Македония е единъ въпросъ, който може да се изучи, единъ въпросъ, който може да се положи на сериозно разискване както въ правителството, така и въ народното представителство, но азъ не глѣдамъ той да има нѣкоя свързка съ приеманieto на конвенцията, която днесъ е на дневний редъ.

Азъ ще прибавя още едно нѣщо, което мисля да освѣти Нар. Събрание още повече; а то е, че Правителството не само че ще има предъ видъ тѣзи въпроси, които се подигнаха днесъ тукъ, но че ще има предъ видъ и други нѣкои въпроси, които сж занимавали Княжеското правителство, занимаватъ го сега и ще го занимаватъ и за напредъ, и които въпроси Княжеското Правителство е глѣдало да се свършатъ, колкото е възможно по-благополучно за Княжеството. Азъ мога да изброя тукъ нѣколко въпроса отъ между-народенъ характеръ, но днесъ не му е врѣмето. Ще кажа само, че между тия въпроси, има единъ въпросъ доста важенъ, подигнатъ още при първото Министерство; той е, г-да представители, въпроса нареченъ между-народенъ санитаренъ въпросъ. Предлежи да се узнае, българското княжество има ли право или не, да има свое независимо санитарно управление, по своитѣ граници, и особено по крайморието Варна — Балчикъ?

Този е единъ отъ ония въпроси, г-да, които още отъ началото на създаването на Българското Княжество е при влѣкълъ вниманието на българското правителство, и той е на разискване. Още при първото Министерство, тозъ въпросъ се подигна и разисква и мога да кажа, че презъ каквито фази и да е миналъ, той всекога е билъ поставянъ така, щото Княжеското Правителство въ това отношение да запази авторитетътъ на Българското Княжество.

И тъй, г-да представители, като отговора ми, ми се чини да е доста ясенъ на въпроситѣ, които се подигнаха и като самия г-нъ предговоривши съзнава, че тукъ има да се приспособява единъ членъ, и именно членъ X-ий отъ Берлинскій Договоръ съ приеменieto конвенцията за желѣзната линия, менъ не остава друго освѣнъ да кажа отъ страна на Княжеското Правителство, че наистина, като Княжеското Правителство се обѣща да изучи и свърши по възможно-

сти въпроситъ подигнати отъ г-на Софийски депутатъ, то сега покани и то отъ своя страна Нар. Събрание да земе въ внимание тия двѣ конвенции, да ги обсъди и да ги приеме. Колкото за първата, г-да представители, ми се чини, нѣма съмнѣние че дългътъ, който ни се налага за подържането на окупационната освободителна армия, той е дългъ священь и азъ бихъ предложилъ да се приеме безъ по-нататъшни разисквания, а просто съ усърдна готовностъ. Съ това ние нѣма да се исплатимъ на Освободителка Россия, но ние ще исплатимъ единъ священь дългъ.

Колкото за конвенцията, която се отнася до желѣзната линия, азъ г-да, представители, мога да кажа, че подиръ подробний докладъ и подиръ сичко онова, което се е извършило по нея, тѣй сѣщо подиръ като по този въпросъ сѣ зели участие сичките правителства, които сѣ се изредели у насъ и сѣ го внесли тѣй едно подиръ друго; подиръ които ни едно отъ тѣхъ не е отказало, това задължение, а, на противъ, както въ България тука, тѣй и предъ иностранцитѣ, тѣй и предъ конференцията всички сѣ признавали и поддържали, че това задължение е задължение, което трѣба да ги изпълнимъ; азъ, г-да представители, мога смѣло да кажа, че не остава съмнѣние, какво тази конвенция ще бѣде приета отъ Нар. Събрание, толкосъ по-много ще бѣде приета, г-да представители, че нашитѣ делегати — и тукъ нека ми бѣде позволено, отъ името на Княжеското Правителство да имъ искажа сърдечна благодарностъ — които сѣ били въ Виена, че тѣ като сѣ се придържали точно у инструкциитѣ, които сѣ получавали, сѣ успѣли въ това отношение да придобиятъ нѣщо повече отъ онова, което имъ е било поръчено. Въ доклада на комисията ще забѣлжитъ, какво именно сѣ придобили по отказването на Барона Хирша отъ правата, които той ималъ тукъ по постройката на тази желѣзна линия; но има и едно обстоятелство, което се е заборавило. Това обстоятелство е, че, когато самото Австро-Унгарско Правителство, когато високопоставени лица въ Виена, до които нашитѣ делегати сѣ се допитвали, сѣ намирили, че е доста выгодно за България и нашето правителство, ако Баронъ Хиршъ се отказаше отъ правото си само 6 мѣсеца подиръ подписването конвенцията, азъ — благодарение на нашитѣ делегати и съвѣтитѣ, които сѣ слѣдвали — виждамъ че Баронъ Хиршъ се отказва не подиръ 6 мѣсеца, но въ единъ срокъ по-малкъ отъ 6 недѣли. Ако сте прочели съ внимание доклада на комисията, вие сте забѣлжили, г-да представители, че всичката работа, която е занимавала нашитѣ правителства и нашитѣ делегати е била, не да се види, не да се испита: да ли на-

истина Българското Княжество е задължено да приеме тази конвенция въ изпълнение на чл. X отъ Берл. трактатъ, — това не е билъ въпросъ. Защото Българското Княжество се е родило и излѣзло на свѣта съ това задължение.

Но и на бившитѣ правителства и на делегатитѣ ни, най-голѣмата работа и най-голѣмото занимание сѣ били: какъ България, като припознае това международно задължение, да може да остане Господарка въ себе си, да може да бѣде свободна въ своитѣ дѣйствия при постройката на тази желѣзна линия.

Господа представители! Това е сполучно. България припознава днесъ и ще припознава, че това международно задължение сѣществува, но България е свободна да направи тази желѣзна линия, както тя обича, съ каквито средства тя сега намира за най-сгодни. За това азъ се оттеглявамъ и оставямъ вамъ да се произнесете тѣй, щото както се казва въ программата на Министерството: «да се положатъ въ това отношение сички усилия, за да се извади на лице добросъвѣстността, която е била и е една отъ най-отличителнитѣ черти на българския народъ. (Ржкоплескание).

Вълчевъ: Съ голѣмо внимание, г-да представители, изслушахъ всичко онова, което искажа г. М-ръ Балабановъ по положенитѣ отъ мене 4 въпроса. Вѣрвамъ, г-да, че и вие всички не съ малка радостъ изслушахте, какъ правителството приема при сърдце тѣзи въпроси, и какво здраво увѣрение то ни дава, че ще се постарее да изпълни искананото желание на Народното Събрание, желание за доброто, щастието и величието на нашето отечество. И още повече, г-да, струва ми се, че нѣма да преувелича, ако кажа, че съ тия увѣрения, които днесъ ни се даватъ, ний сме въ положение да вѣрваме, че въ едно най-кратко врѣме ще се дигнатъ всичките ония тяжести и мъчности, които почти на всѣка стѣпка ни пренѣжатъ, и всячески поврѣждатъ.

Както виждате, г-да, ние достатъчно се улесняваме за приемането днесъ конвенцията по принципъ. Остава да видимъ, заинтересованитѣ Европийски Правителства ще побързатъ ли отъ точка зрѣние на справедливостъ, да ни освободятъ свързанитѣ рѣцѣ, за да можемъ да се произнесемъ и върху начина за построяването на желѣзницата, което ще бѣде единъ вторий въпросъ. Считаю за свой дългъ да поблагодаря отъ името на Н. Събрание г-ну М-ру Балабанову, за голѣмото му внимание, което той обърна на положенитѣ, като условие, 4 въпроси, и се обрече, че ще дѣйствува за разрѣшението имъ въ смисълъ благоприятенъ и удовлетворяющъ интереситѣ на отечеството ни.

Председателъ: Г-да представители! Ще положи на гласуване предложението на комисията, относително двѣтѣ конвенции, и може да се произнесе Народното Събрание, по какъвъ начинъ ще стане това гласуване, и желаятъ ли господа представителитѣ, да се положи явно гласуване, писмено, или тайно? (Гласове: явно).

Шивачовъ: Азъ мисля да стане по явно гласуване, и именно чрезъ саморъчно подписване имената. (Гласове: съгласни).

Председателъ: Понеже правилника казва, че когато ще стане явно гласуване чрезъ саморъчно записване, трѣбва 15 души да искажатъ желание въ този смисълъ. (Гласове: по явно гласуване, чрезъ саморъчно записване). За това моля г-да представителитѣ, които желаятъ да стане явно гласуване чрезъ саморъчно записване, да си дигнатъ ржката. (Дигатъ повече отъ 15 души). Народното Събрание приема, да стане чрезъ саморъчно записване на два листа. Моля г-да секретаритѣ да приготвятъ листоветѣ.

Вочбевъ: Желателно би било по-напредъ да гласуваме за едната конвенция, послѣ за другата, инакъ ще се побъркаме. Желая, да се гласуватъ една по една. (Гласове: да; други гласове: не трѣбва).

Д-ръ Цачевъ (Иска отиди).

Председателъ: Нѣма отиди сега. Гласуване ще стане за предложението на комисията, относително до двѣтѣ конвенции, и моля г-да представителитѣ да пристѣпятъ къмъ подписване. Тука има два листа: единъ за предложението, другъ противъ предложението.

Бобчевъ: Тукъ не трѣбватъ 2 листа, а трѣбватъ 4 листа; защото азъ не разбирамъ, какъ може и за двѣтѣ предложения въ сѣщото врѣме да се гласува? Това е едно смѣсено нѣщо. Какъ може единъ чловѣкъ да се произнесе на два листа за двѣтѣ конвенции?

Председателъ: Ако обича Народното Събрание, да раздѣли въпроситѣ, азъ нѣмамъ нищо противъ това. Нѣ понеже е направенъ единъ докладъ и за двата въпроса, понеже отъ разискванията, които станахъ, азъ не видѣхъ никакъ, че има нѣкой противъ тѣзи конвенции, то може Народ. Събрание да гласува изведнажъ и за двѣтѣ конвенции. (Гласове: да се гласува изведнажъ; други — отдѣлно).

Бобчевъ: Азъ глѣдамъ, че докладитѣ сѣ отдѣлни. Единия докладъ казва: като намѣрва комисията тѣй и тѣй, моли Народ. Събрание да го приеме; а другия докладъ навежда мотиви и докладва пакъ по сѣщия начинъ; нѣ едно нѣщо съвсѣмъ противоположно и отдѣлно отъ другото.

Председателъ: Ще представя този въпросъ да го рѣши Народното Събрание. Моля г-да представителитѣ, които сѣ на мѣстѣ да се гласуватъ двѣтѣ предложения за вѣщо отдѣлно, да си дигнатъ ржката. (Меншество). Нар. Събрание рѣшава, че ще се гласуватъ заедно и двѣтѣ конвенции.

Бобчевъ: Азъ тогазъ не можъ да гласувамъ, защото не ми иде на умъ, какъ ще гласувамъ за двѣтѣ предложения на сѣщата книга, и за това си излизамъ вънъ. (Бобчевъ излиза отъ Народното Събрание).

Д-ръ Помяновъ: Мене е чудно, господа представители, какъ може да се подигне този въпросъ, че трѣбва да се гласува отдѣлно за тѣзи конвенции. Г-нѣ Бобчевъ иска да каже (гласове: въпроса е рѣшенъ), че не можало да се гласува на една книга и за двѣтѣ предложения. Азъ мисля, че никой го не задължава какво да пише. Той може за едното предложение да пише *за*, а за другото *не*.

Марко Велевъ: Четири листа трѣбватъ.

Председателъ: Нар. Събрание е рѣшило този въпросъ. Моля г-да представителитѣ, да подписватъ по списъка.

(Слѣдва писмено гласоподаване).

Председателъ: Г-да представители! Резултатътъ на гласуването е слѣдующий: За предложението сѣ: Драганъ Цанковъ, Балабановъ, Начовичъ, Димитръ Грековъ, Иванъ Симеоновъ, Атанасъ Минчевъ, Д-ръ Помяновъ, Яковъ Геровъ, Тодоръ Яневъ, Щърбановъ, Сенвели, Тефикъ бей, Афузъ Белялъ, Нури Хаджи Салиевъ, Иорданъ Шишковъ, Г. Геровъ, Илия Бобчевъ (е само за руската конвенция); Д-ръ Минчо Цачевъ, Г. Бошняковъ, Д. Г. Анневъ, Филипъ Мариновъ, Христо Манафовъ, Василь Шишковъ, Костаки Анковъ (е за дълга да, за желѣзницата противъ); Хюсеинъ Хаджи Мехмедовъ, Рашидъ Абдуллахъ, Кесимъ Заде Мехмедъ, Величко Х. Ангеловъ, Тричко Батановский, Димитръ Попповъ, Тестеджи Мустафа, Ибрахимъ Ибишевъ, Хаджи Неджибъ бей, Мах. Ефенди Ахмедовъ, Хасанъ бей, Иванчо Минчовъ, Соколовъ, Хаджи Мано Стояновъ, Илия Вълчевъ (приема и двѣтѣ, съ аklamация руската); Никола Шивачевъ и г-нѣ Списаревский.

Противъ предложението гласуваха: Марко Велевъ, Вандо Бобошевский, Молла Юсуфъ, Каменъ Симеоновъ, Велко Джоновъ, Хаджи Ангелъ Флоровъ.

Резултата на гласуването е слѣдующий: Отъ 47 депутати, които сѣ присѣдствували тукъ, 39 сѣ гласували за приеманieto на двѣтѣ конвенции, 2 за руската безъ австрийската, 6 души сѣ гласували противъ двѣтѣ. Слѣдователно, вишегласието е за приеманieto на двѣтѣ предложения на комисията, относително до конвенциитѣ за распла-

щанието на дълга къмъ Россия, и конвенцията между Високата Порта, Австро-Унгария, Сърбия и България.

За 10 минути отидихъ.

(Послѣ распускъ.)

Председателъ: Г-да представители! Тука на дневенъ редъ има още нѣколко въпроси, но обикновения частъ за нашето Събрание е изминалъ; желае ли Нар. Събрание да продължава? (Гласове: желае.)

Каменъ Симеоновъ: Искамъ да обясня, че се подписахъ противъ желѣзницитѣ. Колкото за борчътъ приемамъ съ акламация.

Велко Джоновъ: И азъ сжщо така, г-да представители.

Марко Велевъ: Азъ така г-нъ председателъ.

Х. Ангелъ Флоровъ: Сжщо и я така приемамъ.

Председателъ: Добрѣ; ще се забѣлѣжи въ протоколитѣ.

Списаревски: Азъ ще моля, за слѣдующето засѣдание на дневенъ редъ да се тури едно запитване до г-на председателя на М-ский Съвѣтъ.

Председателъ: Добрѣ.

Манафовъ: Тука е внесено отъ г-да представители едно прошение. което моля да ли да се тури на дневенъ редъ или сега да се разгледъ.

М-ръ Цанковъ: Азъ ще моля г-да народнитѣ представители, да оставятъ тая вечеръ това, и утрѣ два пжти да се съберемъ. Тоя въпросъ ще се рѣши въ 5 минути. Трѣба двѣ коммисии да се избератъ, именно за бюджета, и за измѣненіето на конституцията. Утрѣ ще видимъ; да се съберемъ сутренъта и да работимъ и подиръ обѣдъ, и други денъ да бждемъ спокойни.

Попповъ: Азъ вѣрвамъ, че 2 пжти не е по добрѣ. Да останемъ утрѣ да се съберемъ въ обикновенното време. (Гласове: въ обикновенното време.)

Председателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да има утрѣ засѣдание преди обѣдъ? Който желае да си дигне ржката. (Болшинство.) Нар. Събрание приема, да има засѣдание преди обѣдъ. На 9 часа ще се съберемъ.

Гр. Батановски: Азъ желая да ми се каже: да ли 3-членната коммисия за законопроекта за пожаритѣ, е направила доклада си, и да ли утрѣ ще дойде на дневенъ редъ или не?

Председателъ: Коммисията изработила ли е нѣщо?

Д-ръ Геровъ: Тя не е имала време да се събере и да обсъди този законопроектъ.

Батановски: Тогава не може да се разгледъ, като се затваря други денъ Събранието. Моля, да се произнесе Нар.

Събрание, да ли да остане това на М-ството да го изработи и да го поднесе въ идущето Събрание. (Добрѣ.)

Председателъ: Приема ли Нар. Събрание да стане засѣданието на 9 часа? (Гласове: на 10 часа.) Отъ 10—12 е много малко време. На 9 часа тогава (Да!) На дневния редъ ще има слѣдующитѣ въпроси:

1. Разискване върху прошениято на нѣкои г-да депутати за отлаганието на сессията.

2. Двѣ предложения отъ М-ра на Правосъдието.

3. Предложението на г-на Аннаева за важноста на домашнитѣ актове при продажбитѣ.

4. Двѣ запитвания на г-на Юрдана Шишкова до г-на Военный М-ръ, относително неправилното вземане въ войската, Тричка Илиева, Търнеский гражданинъ, който служи въ конвоя на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО а друга къмъ г-на М-ра на Правосъдието по дѣлата на нѣкой чиновници въ сжщото М-ство; и найпослѣ:

5. Запитванието отъ г-на Списаревски до г-на председателя на Министерский Съвѣтъ.

Шивачовъ: Да се тури закона за пожаритѣ на дневенъ редъ утрѣ. Той ще бжде готовъ. (Гласове: може — не може) Подиръ пладнѣ ще има другъ дневенъ редъ.

Манафовъ: Азъ би помолилъ г-да представителитѣ, да се внесе този законъ за пожаритѣ, защото той е отъ таквазъ вопиюща нужда, както и законопроекта за преслѣждане разбойницитѣ. Тѣй, както у насъ се повтарятъ тѣзи пожари твърдѣ често, и позаможнитѣ хора у насъ постоянно се оплакватъ, и твърдѣ често хора сж принудени даже да си продаждъ добитѣцитѣ, защото не имъ оставятъ хранитѣ понеже имъ ги запаливатъ.

За това утрѣ да се положи този законъ на дневенъ редъ и да се разисква, и да се даде край на това, защото той е една вапиюща нужда.

Батановски: Такавъ законъ е необходиитъ да има въ нашата държава. Има народъ, който се оплаква днесъ много; той е малъкъ и кратъкъ законъ, но хората се оплакватъ за него; защото нѣма такавъ законъ, който да защити имота и живота имъ.

Шивачовъ: Въ нѣкои окржзи, които неискамъ сега да поименувамъ, захванали хората даже да се отказватъ отъ кметството и отъ членството въ общинскитѣ управления. Понеже щомъ излѣзхъ да събиратъ данъци или да даждъ нѣкоя за нѣкого неудобва заповѣдъ, хората имъ запалиятъ кжшитѣ или плѣвницитѣ. Азъ мисля, че утрѣ ще бжде закона готовъ.

Д-ръ Геровъ: Ако комисията имаше достатъчни материали и време, то г-да представители могат да бждатъ увѣрени, че съ всѣка готовностъ щеше да се удовлетвори желанието на Нар. Събрание. Но комисията едва е свършила днесъ една мисия, и ако и онѣзи, които работятъ въ една комисия, не приематъ да бждатъ и въ друга нѣкоя въ същото време, то ний приехме да разгледаме и този законопроектъ. И ако имамъ време, ще го представимъ часъ по скоро. Но до утрѣ, то е съвършено невъзможно. Колкото се касае до мене, азъ при всичкото желание на представителятъ казвамъ, че не можъ да зема участие въ комисията за разгледване на този законопроектъ. Не зная, моитѣ другари какъ ще кажатъ.

Анневъ: Наистина ний всички съзнаваме важността на този законопроектъ, но г-нъ Геровъ каза, че нѣма време. Г-нъ Шивачовъ каза, че законопроекта е готовъ, а г-нъ Геровъ казва, че комисията не се е още събирахъ. Не зная, каква е тая готовность отъ г-на Шивачова, когато той не може нито секретарскитѣ протоколи да направи. Ако би да се събере комисията утрѣ преди обѣдъ, тогазъ вѣрвамъ, че ще може да го представи подиръ обѣдъ.

Шивачовъ: Всичкитѣ протоколи сж готови, но по причина на много работа не се четюха. (Анневъ: Бошъ лафъ). Азъ потърсихъ моитѣ другари, но не ги намѣрихъ, и говорихъ съ г-на Герова, и той каза, че утрѣ ще бжде готовъ и за това го и казахъ въ Събранието. Утрѣ, ако се събератъ, мисля подиръ обѣдъ ще бжде готовъ.

Председателъ: Относително този въпросъ, да го остави Нар. Събрание за утрѣ. Ако бжде готовъ, ще го представи, ако не — нѣма да се разгледъ, и тогава ще се натовари правителството да изработи законопроекта.

Батановски: Утрѣ ако не може да се представи, тогава да се задължи М-вото, да го направи и введе въ дѣйствиe, както и другитѣ.

Председателъ: Утрѣ ще рѣшимъ този въпросъ. Ако комисията не представи доклада, може Нар. Събрание да рѣши да се натовари М-рството да изработи единъ законъ по този въпросъ. (Съгласие).

Тѣй като дневния редъ за утрѣшното засѣдание е определенъ, азъ мисля, че сега може да се дигне засѣданието, и обявявамъ днешното засѣдание за закрито и утрѣ на 9 часа ще се съберемъ сутрѣшната.

(Конецъ на 6 часа 15 минути).

Председателъ: **Д. Грековъ.**

Секретари: { **Н. Шивачовъ.**
И. Ц. Щърбановъ.

Подпредседатели: { **Иванъ Симеоновъ.**
Ат. Минчовъ.

Директоръ на Стенографическото Бюро: **А. Безеншекъ.**